

MONITOR DISCRIMINATIE 2016

Politie-eenheid Rotterdam

Colofon

Titel

Monitor Discriminatie 2016, politie-eenheid Rotterdam

Tekst

Inte van der Tuin, RADAR

i.s.m. Huib Schilt, politie-eenheid Rotterdam

Gezamenlijke uitgave

RADAR / de politie

www.radar.nl

www.politie.nl

Rotterdam, 2017

Dit is een gezamenlijke uitgave van de politie-eenheid Rotterdam en RADAR, die hierin hun discriminatiecijfers op eenheidsniveau publiceren. De politie, het College voor de Rechten van de Mens, Discriminatie Meldpunt Gemeente Goeree-Overflakkee en Meldpunt Discriminatie Vlaardingen hebben voor deze uitgave gegevens beschikbaar gesteld.

Regionaal en landelijk

De Monitor Discriminatie 2016 in de politie-eenheid Rotterdam verschijnt gelijktijdig met rapporten over zeven andere regionale politie-eenheden en het landelijke rapport Discriminatiecijfers in 2016. Met deze publicaties is een stap gezet in de uniformering van rapportages over discriminatieregistraties, in afstemming met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de politie. Het landelijk rapport Discriminatiecijfers 2016 en alle rapporten op eenheidsniveau zijn te vinden op de website van de Landelijke Vereniging tegen Discriminatie (LVtD): www.discriminatie.nl.

Samenvatting

Stijging aantal meldingen bij ADV's en daling aantal politieregistraties

In 2016 is het aantal meldingen bij antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) in de politie-eenheid Rotterdam gestegen. De politie registreerde juist iets minder discriminatie-incidenten. In dit rapport zijn ruim duizend registraties uit de politie-eenheid geanalyseerd: 534 klachten en meldingen bij ADV's, 463 politieregistraties en 47 zaken bij het College voor de Rechten van de Mens.

De afgelopen jaren was er landelijk sprake van een structurele daling van het aantal meldingen bij ADV's. In 2016 is het aantal meldingen landelijk echter weer iets gestegen. De stijging in de politie-eenheid Rotterdam lijkt vooral te maken hebben met een groot aantal meldingen naar aanleiding van incidenten binnen de Turkse gemeenschap in Rotterdam.

Veel meldingen over incidenten binnen de Turkse gemeenschap in Rotterdam

Anders dan voorgaande jaren zijn er in 2016 bij ADV's in de politie-eenheid Rotterdam veel meldingen gedaan met als discriminatiegrond politieke gezindheid (91 in totaal). Deze zijn bijna allemaal afkomstig van Turkse Nederlanders uit de gemeente Rotterdam. Op 15 juli 2016 vond in Turkije een coup poging plaats. Deze mislukte en leidde zowel in Turkije als in Nederland tot spanningen en incidenten tussen de aanhangers van de Turkse president Erdoğan en (vermeende) sympathisanten van de islamitische geestelijke Gülen, die volgens Erdoğan de aanstichter van de staatsgreep zou zijn. Na de coup poging waren vooral Turks-Nederlandse organisaties gelieerd aan de Gülen-beweging in Rotterdam het doelwit van bedreiging en vernieling. Ook individuele Turkse Nederlanders die Gülen-aanhanger zijn of daarvoor worden aangezien, werden geïntimideerd, uitgesloten en bedreigd. Naast de ADV-meldingen ontving de politie 88 aangiften van Turkse Nederlanders in de nasleep van de mislukte coup in Turkije.

Ontwikkeling discriminatiegronden: ras, antisemitisme en godsdienst

Net als in 2015 blijft ras de meest geregistreerde discriminatiegrond bij ADV's en de politie. Verreweg de meeste registraties gaan over discriminatie vanwege huidskleur, afkomst of etniciteit. Bij de politie kwamen ook registraties van discriminatie-incidenten op grond van seksuele gerichtheid en antisemitisme relatief veel voor. De door ADV's en politie geregistreerde antisemitische uitingen zijn divers en niet altijd eenduidig. Sommige uitingen waren direct gericht tegen Joden en Joodse doelwitten (bijvoorbeeld een dreigbrief gericht aan een joodse gemeente). Bij andere uitingen waren mensen of objecten met een Joodse achtergrond niet direct betrokken (bijvoorbeeld bij antisemitische spreekkoren in een voetbalstadion). In 2016 nam het aantal registraties op grond van godsdienst, die in de meeste gevallen afkomstig waren van moslims, af. Dit is verrassend, aangezien verschillende onderzoeken laten zien dat negatieve sentimenten tegenover moslims in Nederland in 2016 veel voorkwamen. Ook is het aantal incidenten gericht tegen moskeeën de afgelopen jaren landelijk toegenomen.

Discriminatie in de woonomgeving: vooral lhbt's en mensen met migratieachtergrond

Net als voorgaande jaren gingen de meeste meldingen bij ADV's over het discriminatieterrein arbeidsmarkt. In 2016 was ook de directe woonomgeving een terrein waarover zowel bij ADV's als bij de politie relatief veel incidenten zijn geregistreerd. Discriminatie-incidenten in de directe woonomgeving spelen vaak langdurig en hebben een grote impact op slachtoffers. Desondanks is er in de aanpak van woonoverlast, in veel gevallen de aanleiding voor een conflict, weinig oog voor mogelijke discriminatoire aspecten. Bepaalde groepen lopen meer risico om te maken te krijgen met discriminatie in de woonomgeving: lhbt's en mensen met een (niet-westerse) migratieachtergrond,

waaronder statushouders die nieuw in een buurt komen wonen. In 2016 kwamen deze groepen relatief weinig terug in de registraties.

Discriminatie van vluchtelingen

In 2016 bleef het onderwerp vluchtelingen de gemoederen bezighouden in Nederland. Het publieke debat over vluchtelingen is sinds 2015 verhevigd, doordat het verweven raakte met de discussie over de angst voor terrorisme. Ook de veronderstelde tegenstellingen tussen westerse waarden en die van de overwegend islamitische vluchtelingen kwamen vaak ter sprake. Hierdoor hangt discriminatie van vluchtelingen samen met moslimdiscriminatie. In 2016 kwam in landelijk en lokaal beleid de prioriteit te liggen bij de huisvesting van statushouders, in plaats van de tijdelijke opvang van asielzoekers. Hoewel huisvesting van statushouders een minder grootschalig proces is, riep dit in Nederland – ook in de politie-eenheid Rotterdam – opnieuw heftige reacties op. Deze reacties kregen aandacht in de media en kwamen terug in enkele registraties. Vluchtelingen hebben een kwetsbare positie. Binnen deze groep zijn lhbt-vluchtelingen nog eens extra kwetsbaar. Er zijn aanwijzingen voor een lage meldingsbereidheid onder deze groep(en). Bovendien ontbreekt een centrale incidentregistratie van vijandige bejegening en geweld tegen vluchtelingen. Daarom is er (nog) weinig zicht op deze problematiek.

Discriminatie werknemers publieke taak

In de politie-eenheid Rotterdam werden in 2016 258 discriminatie-incidenten tegen werknemers met een publieke taak geregistreerd, wat meer dan een verdubbeling is ten opzichte van 2015. Bijna alle registraties zijn afkomstig van politieagenten. Anders dan in 2015 kwam de discriminatiegrond antisemitisme het meest voor, gevolgd door seksuele gerichtheid. Het betrof bijna alleen discriminerende beledigingen en ging voornamelijk om incidenten waarbij de werknemer is uitgescholden voor “jood” of “homo”.

Meer cijfers, analyse en onderbouwing

Meer weten over de omvang, aard en achtergronden van discriminatie-incidenten in de politie-eenheid Rotterdam? In het rapport zijn alle cijfers en tabellen en een uitgebreide analyse en duiding van de cijfers te vinden.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1. De cijfers in het kort.....	8
1.1. Ontwikkeling totaal aantal meldingen: stijging ADV's en daling politie.....	8
1.2. Discriminatiegronden: opvallende verschillen ADV's en politie.....	10
1.3. Discriminatie terreinen en locaties: veel arbeidsmarkt, openbare weg en woonomgeving	13
1.4. Discriminatie wijzen en vormen: toename bedreiging.....	14
1.5. Cijfers basisteams: meeste incidenten in stedelijke gebieden	15
1.6. Discriminatie werknemers publieke taak	17
1.7. Ontwikkelingen in gemeenten.....	18
1.8. Het College voor de Rechten van de Mens.....	18
Hoofdstuk 2. Discriminatie in de woonomgeving	20
2.1. Samenhang overlast in de buurt en discriminatie.....	21
2.2. Grote impact op slachtoffers.....	21
2.3. Groepen die meer risico lopen	22
Hoofdstuk 3. Discriminatie van vluchtelingen.....	24
3.1. Landelijke ontwikkelingen in 2016	24
3.2. Angsten en gevoel van onrechtvaardigheid	24
3.3. Protesten en incidenten in de politie-eenheid Rotterdam	26
3.4. Lhbt-vluchtelingen	26
3.5. Kwetsbare positie en onderrapportage	27
Literatuur.....	28
Bijlagen	30
Bijlage 1. Toelichting op gebruikte bronnen en gegevens in dit rapport.....	30
Bijlage 2. De tabellen.....	33
Bijlage 3. Toelichting op begrippen ADV's	52

Leeswijzer

In de samenvatting heeft u de belangrijkste bevindingen kunnen lezen. De inleiding voorziet de lezer van een algemeen beeld van de geregistreerde discriminatie-incidenten in politie-eenheid Rotterdam in 2016 bij antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), politie en het College voor de Rechten van de Mens (het College). De hoofdstukken erna dienen ter verdieping van de thema's discriminatie in de woonomgeving en discriminatie van vluchtelingen.

De cijfers gaan over 2015 en 2016. De verdiepende hoofdstukken beginnen met een schets van de aan de kwestie gerelateerde context door in te gaan op relevant onderzoek en (social) media-uitingen. Vervolgens worden de gemelde discriminatie-incidenten in de eenheid toegelicht; waar gingen de meldingen over en welke ontwikkeling in jaren is er te zien? In het rapport is op sommige plaatsen casuïstiek gebruikt ter illustratie van de cijfers. De casussen zijn allemaal afkomstig uit registraties van het jaar 2016.

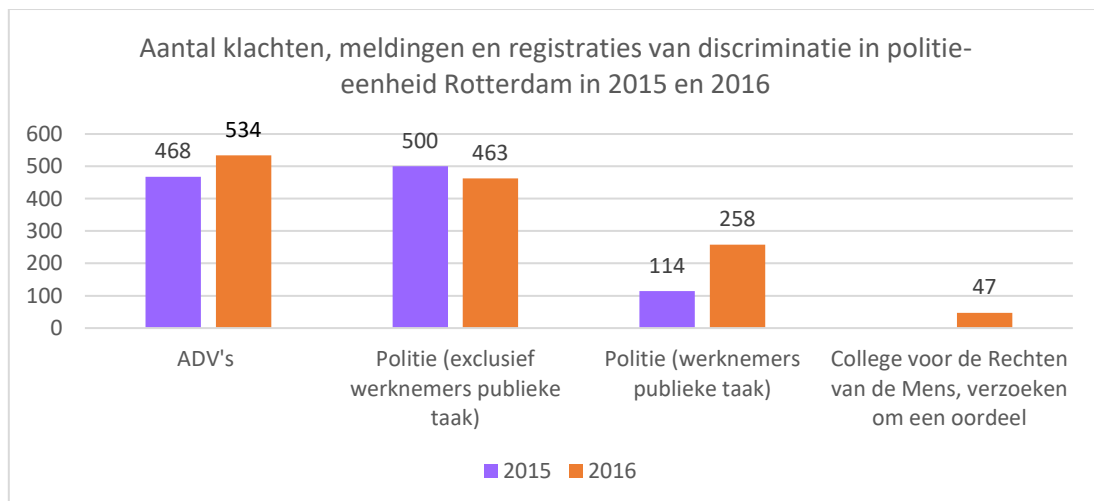
In bijlage 2 zijn alle tabellen te vinden met de jaarcijfers van 2016 van ADV's en politie en de cijfers voor het College. Hierin zijn ook tabellen opgenomen die de aantallen en de aard van de registraties per gemeente weergeven.

Hoofdstuk 1. De cijfers in het kort

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van het aantal meldingen en aangiften van discriminatie-incidenten die in 2016 zijn binnengekomen bij de antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), de politie-eenheid Rotterdam en het College voor de Rechten van de Mens. Eerst wordt ingegaan op het totaal aantal meldingen. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de ontwikkelingen in de meldingen bij de ADV's RADAR, Meldpunt Discriminatie Vlaardingen en Discriminatie Meldpunt Gemeente Goeree-Overflakkee en de politieregistraties in politie-eenheid Rotterdam. Daarna worden de cijfers van de basisteams in de politie-eenheid en de opvallende ontwikkelingen in de verschillende gemeenten besproken. Ook de registraties over discriminatie-incidenten tegen werknemers met een publieke taak krijgen aandacht. De politie rapporteert discriminatie-incidenten tegen werknemers met een publieke taak - mensen die werken voor organisaties in dienst van de overheid of taken uitvoeren namens de overheid - apart. Incidenten tegen werknemers met een publieke taak maken geen deel uit van de politiecijfers waarover in dit rapport gerapporteerd wordt, tenzij dit uitdrukkelijk wordt vermeld. Tenslotte worden de verzoeken om een oordeel door inwoners uit dit gebied en de oordelen van het College voor de Rechten van de Mens behandeld.

1.1. Ontwikkeling totaal aantal meldingen: stijging ADV's en daling politie

Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de gegevens die in dit rapport zijn samengebracht (zie bijlage 2 voor alle tabellen). De gegevens van de verschillende organisaties zijn te verschillend om bij elkaar op te tellen. De ervaring leert dat de gegevens elkaar vooral aanvullen en dat de overlap beperkt is. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat er incidenten dubbel zijn geregistreerd. Het kan bijvoorbeeld het geval zijn dat een voorval bij RADAR is gemeld en dat er ook aangifte is gedaan bij de politie. Er zijn verschillen tussen de meldingen en klachten die bij ADV's worden geregistreerd en de politieregistraties, die alleen discriminatie betreffen zoals dit is vastgelegd in het strafrecht. Bijlage 1 bevat een uitgebreide toelichting op de aard van de registraties van elke instantie.

In 2016 ontvingen de drie ADV's in politie-eenheid Rotterdam in totaal 534 meldingen. Er kwamen 524 meldingen binnen bij RADAR, 7 meldingen bij Meldpunt Discriminatie Vlaardingen en 3 meldingen bij Discriminatie Meldpunt Gemeente Goeree-Overflakkee. Het totaal aantal meldingen is met 14 procent gestegen ten opzichte van 2015 (zie grafiek hierboven). In 2015 was sprake van een landelijke daling van het aantal meldingen, waarvoor geen duidelijke verklaring is. Er lijkt de afgelopen jaren sprake te zijn van een structurele daling. De toename van het aantal meldingen in 2016 (er zijn 66 meldingen meer gedaan dan in 2015) is volledig toe te schrijven aan de incidenten die binnen de Turkse gemeenschap plaatsvonden in Rotterdam en omgeving naar aanleiding van de poging tot een staatsgreep in Turkije in juli 2016. (In het kader hieronder wordt hieraan meer aandacht besteed.)

Verder opvallend aan de cijfers van 2016 is dat het aantal meldingen bij Meldpunt Discriminatie Vlaardingen fors is gedaald (van 19 meldingen in 2015 naar 7 meldingen in 2016).

In 2016 registreerde de politie in de eenheid Rotterdam 7 procent minder discriminatie-incidenten dan in 2015. De politie rapporteert discriminatie-incidenten tegen werknemers met een publieke taak apart. Deze incidenten maken geen deel uit van de politiecijfers waarover in dit rapport gerapporteerd wordt, tenzij dit uitdrukkelijk wordt vermeld. In paragraaf 1.6 hieronder wordt meer aandacht besteed aan discriminatie van werknemers met een publieke taak.

Incidenten binnen Turkse gemeenschap in Rotterdam naar aanleiding van de coupoging in Turkije

Het grote aantal ADV-meldingen over incidenten na de coupoging (87 in totaal, met als discriminatiegrond politieke gezindheid) is specifiek voor Rotterdam, want in andere eenheden ligt dit aantal meldingen bij ADV's aanzienlijk lager. Ook het leeuwendeel van de aangiften die werden gedaan in de nasleep van de mislukte coup kwam binnen in Rotterdam. In nauwe afstemming met het Openbaar Ministerie nam de politie-eenheid Rotterdam 88 aangiften in behandeling. (Strikt genomen betreffen deze aangiften niet allemaal discriminatie-incidenten; ze vallen dan ook voor het overgrote deel buiten het bestek van de cijfers waarover hier wordt gerapporteerd.) De verklaring voor de vele meldingen en aangiften is dat in de stad Rotterdam, meer dan elders in Nederland, de Turkse gemeenschap groot en divers is. Daarbij zijn er relatief veel organisaties die met de Gülen-beweging worden geassocieerd.

Op 15 juli 2016 probeerde een deel van de Turkse strijdkrachten een staatsgreep te plegen. De poging mislukte. De coupoging veroorzaakte spanningen tussen de aanhangers van de Turkse president Recep Tayyip Erdoğan en (vermeende) sympathisanten van de islamitische geestelijke Fethullah Gülen, die door Erdoğan werd beschuldigd de aanstichter van de coup te zijn. Gülen woont in de Verenigde Staten en is de geestelijk leider van de Hizmet- of Gülen-beweging, waaraan veel Turkse organisaties in Turkije en daarbuiten gelieerd zijn.

De coupoging had ook zijn weerslag op de Turkse gemeenschap in Nederland. In Rotterdam gingen in de nacht van de coupoging en de dag erna honderden mensen de straat op om te betogen tegen de staatsgreep. In de weken na de mislukte coup vond een groot aantal incidenten plaats. Turks-Nederlandse organisaties in Rotterdam, gelieerd aan de Gülen-beweging, waren het doelwit van bedreiging en vernieling. Een melder bij een ADV schreef dat de organisatie waarvoor hij werkzaam is op een 'lijst met Gülen-organisaties' staat en dat Turken worden opgeroepen om deze organisaties te 'boycotten en uit te drijven' (registratie RADAR). De spanningen bleven niet beperkt tot organisaties. Ook individuele Turkse Nederlanders die Gülen-aanhanger zijn of daarvoor worden aangezien, werden geïntimideerd, uitgesloten en bedreigd. Veel melders voelden zich onveilig op plekken waar ze dagelijks kwamen. Er zijn meldingen gedaan over winkeliers die weigerden aan "terroristen" te verkopen en over moskeeën waar gelovigen niet meer welkom waren. Een melder voelde zich ook op zijn werk niet veilig en schreef dat hij als fysiotherapeut zijn vaste Turkse patiënten vermijdt omdat hij bang is om 'verklikt' te worden, zelfs als hij aangeeft 'neutraal te willen blijven met mijn mening' (registratie RADAR).

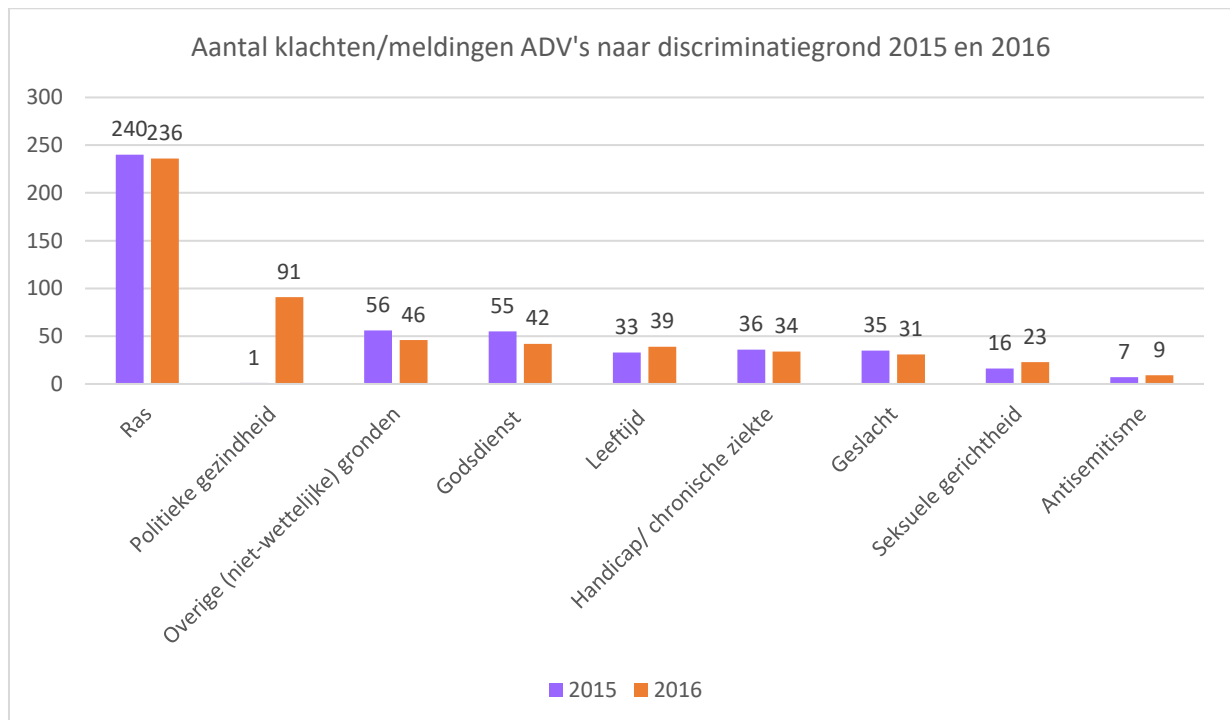
Voor veel melders drongen de spanningen door in de privésfeer. Er ontstonden conflicten tussen burens, en zelfs binnen families en vriendengroepen. Een melder voelde zich bedreigd door buurtbewoners die elkaar 'opstoken om geen contact meer met mij te hebben' (registratie RADAR). Ook kinderen en jongeren werden er de dupe van. Een vrijwilliger en sympathisant van de Gülen-

beweging meldde bijvoorbeeld dat haar dochter door klasgenoten werd ‘bespot en beledigd’ en een ander deed een melding over een incident in de buurt:

‘Mijn zoon van negen jaar oud is door een buurtbewoner benoemd als "Fetö" en "Fetöcü", wat neerkomt op terrorist. Ik wilde hierover praten met de beste meneer, maar hij heeft mij weggestuurd van zijn woning. Mijn zoon vindt het vreemd dat sommigen niet meer met hem praten en heeft sindsdien geen zin meer om buiten te spelen.’ (registratie RADAR)

Vanwege de incidenten haalden verschillende Turkse Nederlanders (uit angst) hun kinderen van scholen en stichtingen die gelieerd zijn aan Gülen. Een melder schreef dat ‘AKP- en Erdoğan-aanhangers’ anderen ‘onder druk zetten om hun kinderen geen bijles meer te laten volgen’ bij de stichting waarvoor zij werkt, wat diverse uitschrijvingen tot gevolg had (registratie RADAR).

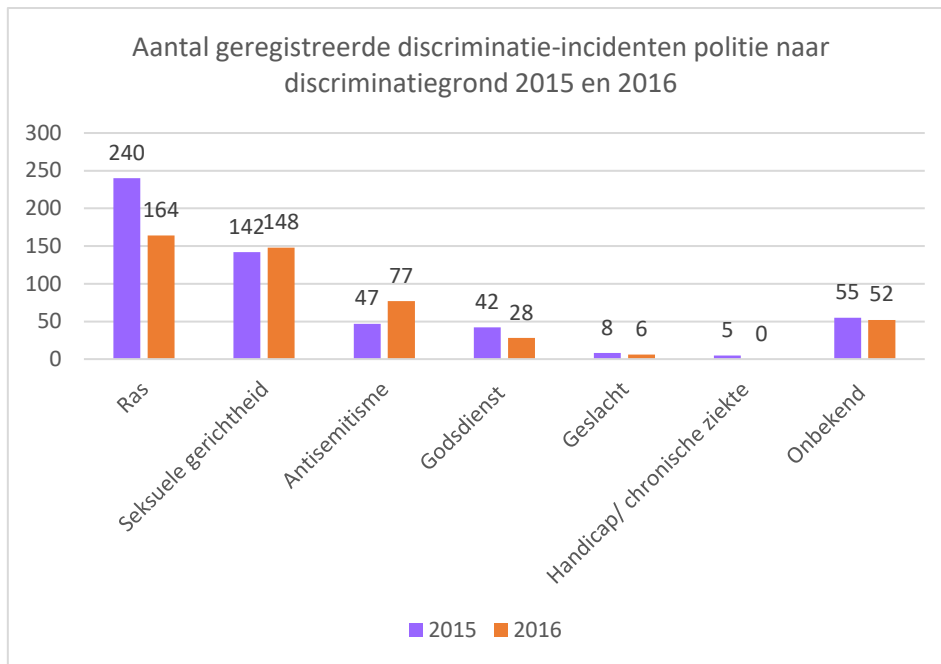
1.2. Discriminatiegronden: opvallende verschillen ADV's en politie

N.B. Deze grafiek en de grafieken in de rest van het rapport tonen alleen de belangrijkste gegevens (zoals de meest voorkomende discriminatiegronden). De volledige gegevens zijn te vinden in de tabellen in bijlage 2.

In 2016 kwam de verdeling van de meldingen bij de ADV's over de discriminatiegronden in grote lijnen overeen met 2015. Ras was ook in 2016 verreweg de meest gemelde discriminatiegrond.¹ Een zeer opvallende stijging is zichtbaar bij discriminatiegrond politieke gezindheid. Het aantal meldingen op deze grond nam enorm toe: van 1 melding in 2015 naar 91 meldingen in 2016. Deze stijging werd veroorzaakt door de incidenten naar aanleiding van de coupoging in Turkije (in totaal 87 meldingen), die in het kader hierboven worden beschreven.

¹ Het absolute aantal meldingen op grond van ras is licht afgenomen (van 247 meldingen in 2015 naar 236 meldingen in 2016). Deze daling is toe te schrijven aan het feit dat antisemitisme dit jaar voor het eerst niet wordt geregistreerd als discriminatie op grond van ras, maar als aparte grond is opgenomen (9 meldingen).

NB: De registraties met de discriminatiegrond onbekend in deze grafiek gaan (bijna) allemaal over hakenkruisen die zonder duidelijk doelwit op muren zijn geklad.

In de registraties van discriminatie-incidenten door de politie zijn opvallende ontwikkelingen zichtbaar in discriminatiegronden. Net als in 2015 nam in 2016 het aantal incidenten met de discriminatiegrond ras aanzienlijk af (van 240 registraties naar 164 registraties).² Ras was nog steeds de grootste grond, maar het aandeel nam (sterk) af (van 48 procent in 2015 naar 35 procent in 2016). Het verschil tussen het aantal incidenten met als grond seksuele gerichtheid en als grond ras was klein. Er waren in 2016 iets meer geregistreerde incidenten met als discriminatiegrond seksuele gerichtheid dan in 2015 en het aandeel van deze incidenten nam toe (tot 32 procent in 2016).

Waar in 2015 bij de ADV's het aantal meldingen op de grond godsdienst als enige discriminatiegrond steeg, is dit aantal in 2016 juist gedaald (van 55 naar 42 meldingen). Dit is een relatief sterke daling. Ook het aandeel van het aantal meldingen op grond van godsdienst dat over discriminatie van moslims gaat, is afgenomen van 80 procent naar 60 procent. In vergelijking met de ADV's werden bij de politie minder incidenten met als discriminatiegrond godsdienst geregistreerd (28 registraties). Dit aantal is sterk afgenomen ten opzichte van 2015 (42 registraties). Net als in 2015 betroffen bijna alle godsdienst-incidenten moslims. De daling is opmerkelijk, aangezien uit diverse onderzoeken blijkt dat discriminatie van moslims in 2016 in Nederland, net zoals in 2015, een maatschappelijk probleem vormde. (In hoofdstuk 3 wordt in het kader op p. 22 meer aandacht aan dit onderwerp besteed.)

Bij de ADV's is het aantal meldingen op discriminatiegrond antisemitisme in 2016 licht gestegen ten opzichte van 2015 (van 7 meldingen naar 9 meldingen). Ook het aantal door de politie geregistreerde incidenten met discriminatiegrond antisemitisme nam in 2016 toe (van 47 registraties in 2015 naar 77 registraties in 2016). Dit aantal is de afgelopen jaren steeds toegenomen.

² De daling van het aantal politieregistraties op grond van ras komt gedeeltelijk door de aparte registratie van antisemitisme in 2016. In 2015 werden registraties van antisemitisme opgeteld bij de grond ras. Als hier rekening mee gehouden wordt, waren er in 2015 echter nog steeds meer meldingen op grond van ras dan in 2016 (het gaat dan in 2015 om 239 meldingen).

Antisemitisme

Er zijn belangrijke verschillen tussen de diverse antisemitische uitingen die worden gemeld bij ADV's en de uitingen die zijn geregistreerd door de politie. Allereerst zijn er uitingen die direct gericht zijn tegen Joden en Joodse doelwitten. Zo was er in 2016 in de politie-eenheid Rotterdam bijvoorbeeld een ADV-melding over een joodse gemeente die een antisemitische brief ontving. In 2016 werd één antisemitisch incident gemeld dat direct gericht was tegen individuen. De melder schreef:

'Ik liep over straat met familie uit Israël en een groep Marokkaanse jongeren hoorde dat we over Israël spraken. Ze begonnen met doodverwensingen, bedreigen en waren ook van plan om ons iets aan te doen, als we niet snel weg gerend waren.' (registratie RADAR)

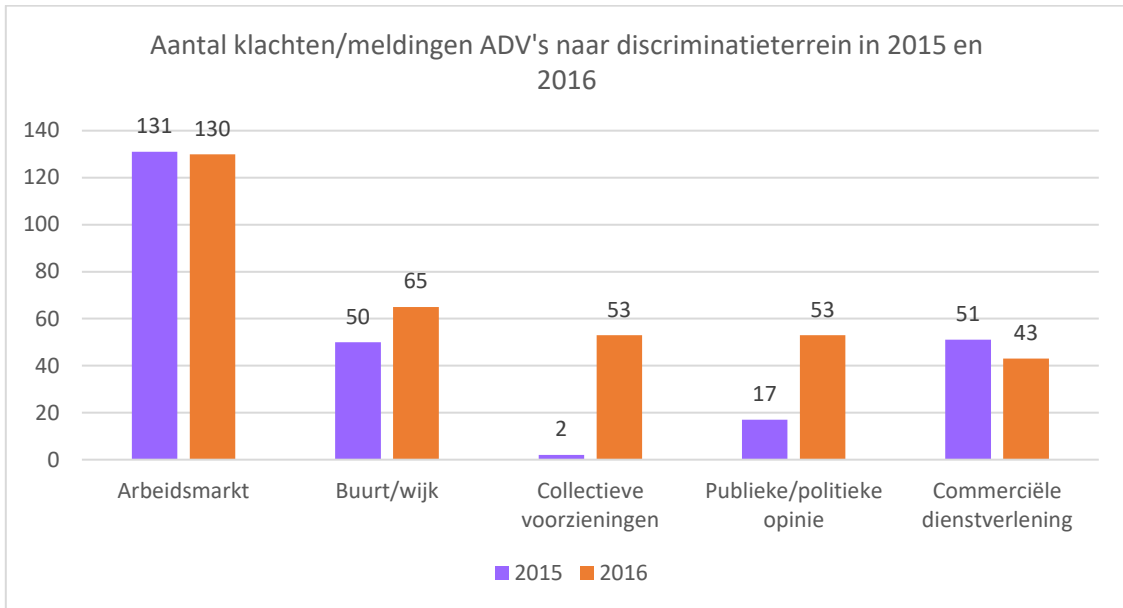
Bij andere antisemitische uitingen zijn mensen of objecten met een Joodse achtergrond niet direct betrokken. Dat is over het algemeen het geval bij het voor "jood" uitschelden van politieagenten (discriminatie-incidenten gericht tegen werknemers met een publieke taak worden in paragraaf 1.6 uitgebreider besproken), maar zien we ook in ADV-meldingen over antisemitische spreekkoren tijdens de inhuldiging van voetbalclub Feijenoord.

Ook antisemitische uitingen op internet zijn vaak niet eenduidig. In 2016 werden dergelijke uitingen op internet drie keer gemeld bij ADV's in de politie-eenheid Rotterdam. Een melding in 2016 ging opnieuw over de voetbalcontext: op de website van Feijenoord stond een post met 'Alleeee jooooodeeee aaaaaan het gaaasss'. In een andere melding werden de uitspraken van de Vrije Democratische Partij (VDP) aangekaart. De VDP schreef op Facebook *dat 'Joden hun eigen volk afgeslacht hebben en ze Adolf Hitler zelf aan de macht hebben geholpen'* (registratie RADAR).

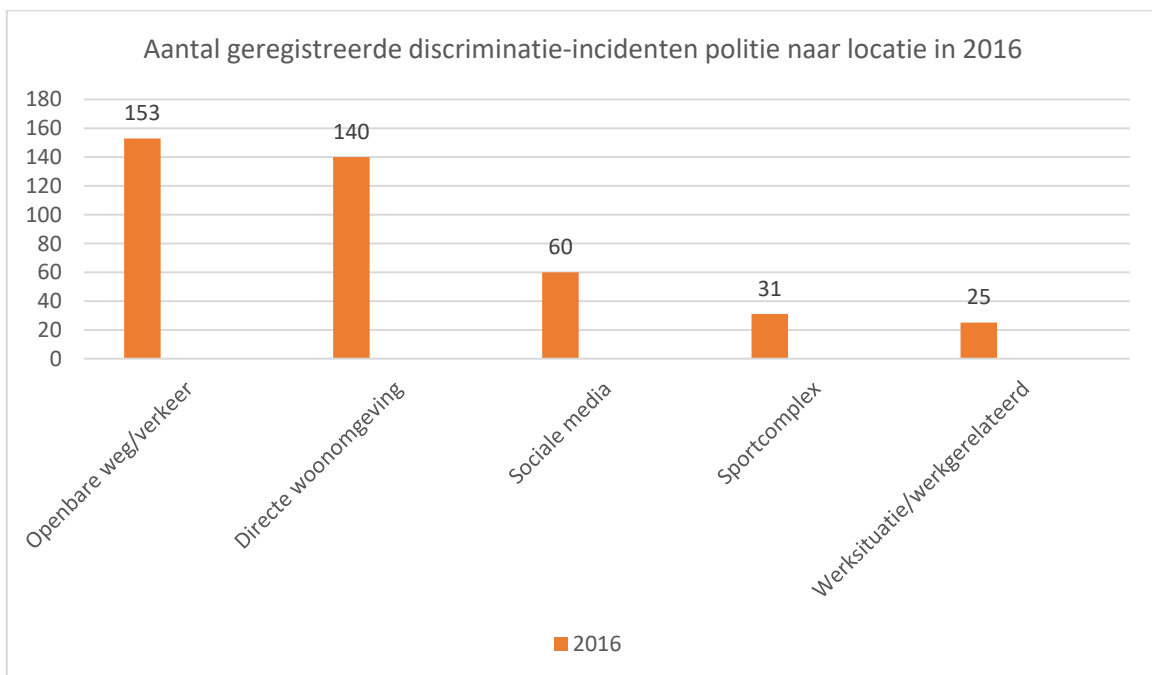
Een aparte categorie vormen bekladdingen en/of vernielingen met hakenkruisen, die in veel gevallen niet als antisemitisme worden geregistreerd. In 2016 werden hakenkruisen door de politie op diverse (openbare) locaties aangetroffen: op de gebouwen van een zorginstelling, bibliotheek en supermarkt en op een kinderspeelplaats en een gemeentelijke afvalbak. Hoewel hakenkruisen geassocieerd worden met antisemitisme kunnen deze ook een uiting zijn van discriminatie jegens andere bevolkingsgroepen of 'buitenlanders' in het algemeen. Zo waren er registraties van niet-Joodse individuen bij wie een hakenkruis op de voor- of schuurdeur van hun woning of op hun auto was geklad of gekrast en werd in 2016 in de politie-eenheid bijvoorbeeld eenabri bespoten met een hakenkruis en de teksten "gegen schwarz kopfen" en "NEE AZC".

In de media was in 2016 aandacht voor mogelijk antisemitische diefstallen in de politie-eenheid Rotterdam van een aantal gedenkstenen voor Joden. Deze Stolpersteine – Duits voor 'struikelstenen' – die tussen stoeptegels waren geplaatst, herinneren in Rotterdam en andere steden aan de Joden die op diverse locaties in de stad woonden voordat zij tijdens de Tweede Wereldoorlog werden opgepakt en vermoord. De messing plaatjes zijn omgesmolten zeer weinig geld waard, dus het is mogelijk dat de diefstallen uitingen zijn van antisemitisme (NRC 24-7-2016 en 12-1-2017).

1.3. Discriminatieterreinen en locaties: veel arbeidsmarkt, openbare weg en woonomgeving

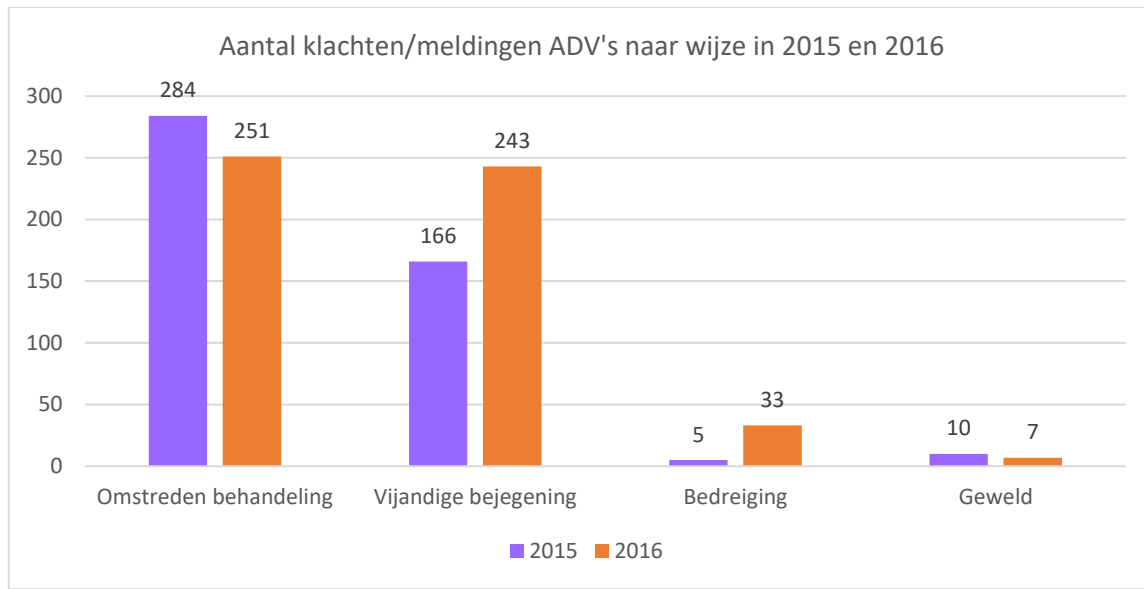

In 2016 kregen ADV's net als voorgaande jaren de meeste meldingen over discriminatie op de arbeidsmarkt. Dit bleef verreweg het meest gemelde discriminatieterrein. Het absolute aantal meldingen over de arbeidsmarkt was in 2016 gelijk aan 2015, maar het aandeel van het terrein nam iets af (van 28 procent naar 24 procent in 2016). Na de arbeidsmarkt hadden in 2016 de meeste meldingen betrekking op het terrein buurt/wijk, dat in absoluut aantal en in aandeel (licht) steeg (12 procent van de meldingen in 2016). Ook over collectieve voorzieningen kwamen relatief veel meldingen binnen (10 procent). Ten opzichte van 2015 was er sprake van een forse stijging in het aantal meldingen op dit terrein. Het aantal meldingen op het terrein commerciële dienstverlening nam iets af ten opzichte van 2015 (Van 51 naar 43 meldingen).

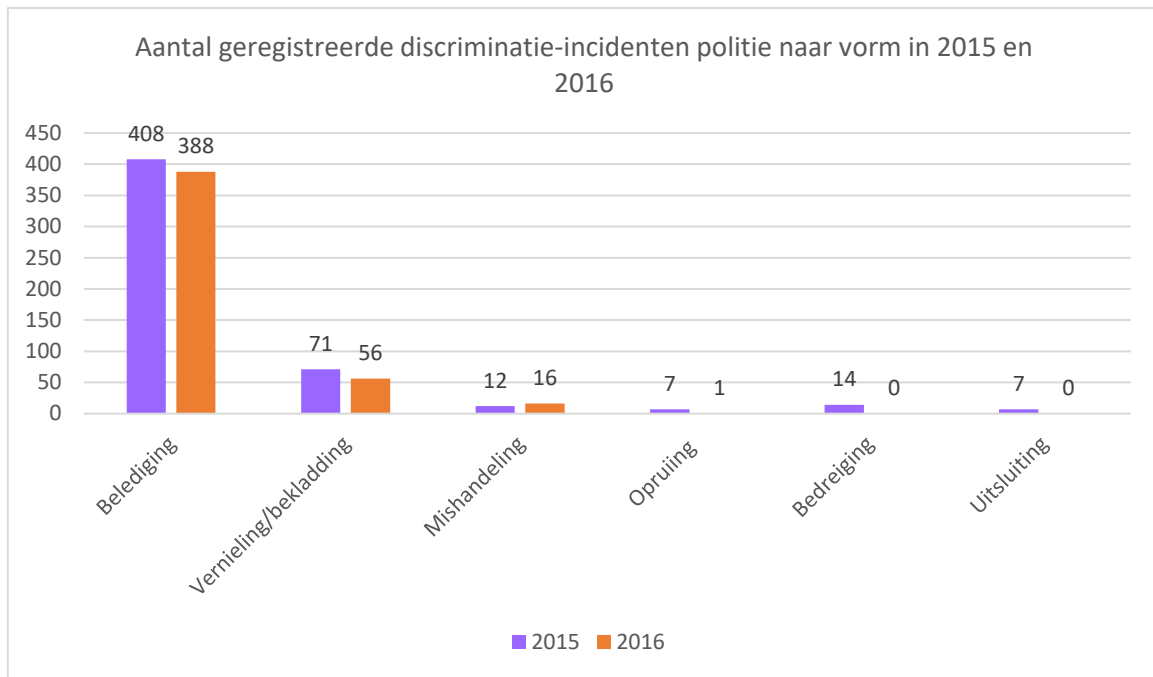

De politie registreert geen discriminatieterrainen, maar locaties van discriminatie-incidenten die gedeeltelijk overlappen met de terreinen van de ADV's. Voor 2015 zijn geen cijfers over locaties beschikbaar. De in 2016 door de politie geregistreerde incidenten vonden grotendeels (63 procent) plaats op de openbare weg (153 incidenten) of in de directe woonomgeving (140 incidenten). Discriminatie op sociale media (60 incidenten) kwam daarna het meest voor, gevolgd door de locaties sportcomplex (31 incidenten) en werkgerelateerd (25 incidenten).

1.4. Discriminatievormen en -wijzen: toename bedreiging

In 2015 was opvallend dat het aantal meldingen van geweld bij ADV's toenam (meestal worden geweldsincidenten bij de politie gemeld). Dit aantal nam in 2016 weer af (naar 1 procent van de meldingen). Het aantal gemelde bedreigingen nam in 2016 opvallend toe (van 5 in 2015 naar 33 in 2016). Ook deze stijging is grotendeels het gevolg van de spanningen in de Turkse gemeenschap na de coup poging (zie voor meer informatie het kader op pagina 9). Hierover zijn 21 meldingen van bedreiging gedaan. Net als in 2015 had bij ADV's gemelde discriminatie in 2016 in verreweg de meeste gevallen de vorm van omstreden behandeling en vijandige bejegening.

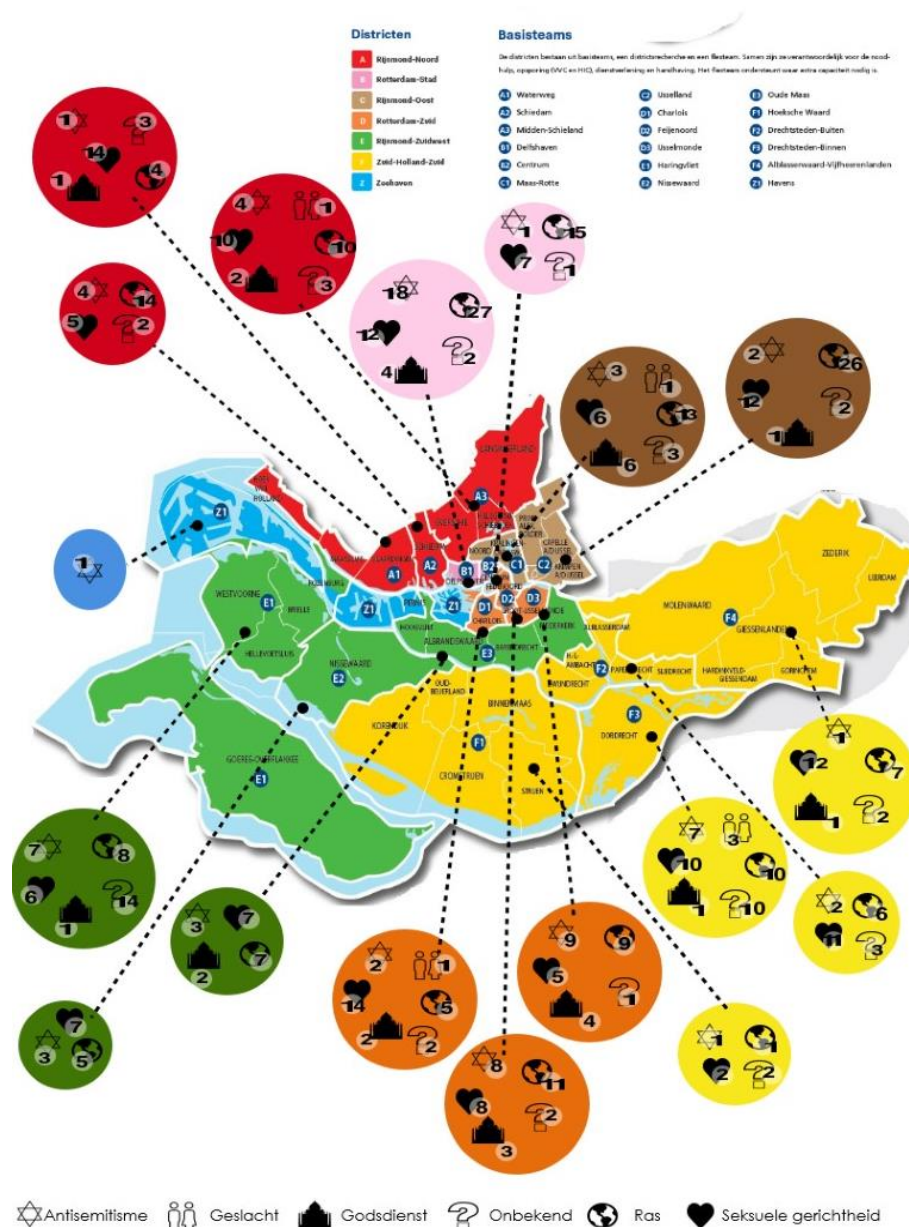

De politie registreert geen discriminatiewijzen, maar vormen van discriminatie-incidenten die gedeeltelijk overlappen met de wijzen van de ADV's. Net als in 2015 betroffen verreweg de meeste door politie geregistreerde incidenten in 2016 belediging (388 incidenten). Opnieuw kwam daarna vernieling het meest voor (56 incidenten). Het is opvallend dat het aantal mishandelingen toenam (van 12 incidenten in 2015 naar 16 incidenten in 2016). Verder was er in 2016 één keer sprake van opruiing, wat aanzienlijk minder is dan de 7 incidenten in 2015. Anders dan in 2015 werden de discriminatievormen bedreiging en uitsluiting in 2016 niet geregistreerd.³

1.5. Cijfers basisteams: meeste incidenten in stedelijke gebieden

In 2016 registreerde de politie voor het eerst op het niveau van de basisteams. Omdat dit in 2015 en de jaren daarvoor niet gebeurde, is het niet mogelijk om ontwikkelingen te zien. Daarom bespreken wij hieronder de zaken die opvallen in de cijfers van 2016.

³ Het is onduidelijk waarom deze discriminatievormen niet zijn geregistreerd.

In de politie-eenheid Rotterdam werden de meeste discriminatie-incidenten geregistreerd in de werkgebieden van de basisteams Centrum, IJsselland, Haringvliet, Drechtsteden Binnen, Maas-Rotte en Feijenoord. Het verbaast niet dat dit de meest verstedelijkte gebieden zijn.

De volgende zaken vallen op over de discriminatiegronden in de cijfers van de basisteams:

- De meeste incidenten met als grond ras werden geregistreerd in de basisteams Centrum en IJsselland. Relatief gezien kwam ras ook opvallend vaak in de registraties voor in de teams Delfshaven, IJsselland en Waterweg.
- Antisemitisme werd in team Centrum opvallend vaak vastgelegd, terwijl dit in IJsselland amper gebeurde. Ook in de andere teams met de meeste geregistreerde discriminatie-incidenten kwam antisemitisme in de registraties aanzienlijk minder voor.
- In de basisteams Charlois, Schiedam, Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, Centrum en IJsselland werden relatief de meeste incidenten geregistreerd op de grond seksuele gerichtheid. Het valt op dat deze incidenten in Charlois, Schiedam en Alblasserwaard-Vijfheerenlanden meer dan de helft van het totaal aantal registraties vormden.

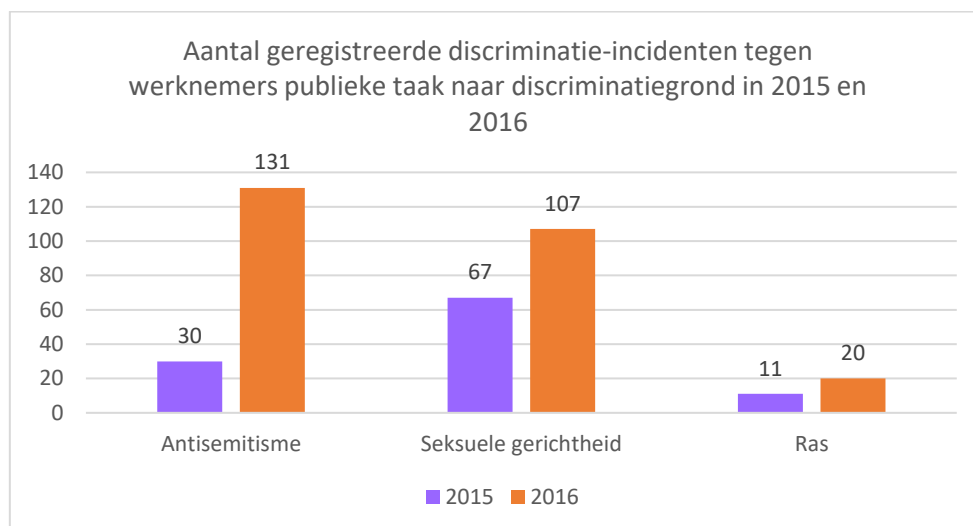
- De grond godsdienst, waarvan bijna alle registraties gaan over discriminatie van moslims, werd het meest vastgelegd in Maas-Rotte, Centrum en IJsselmonde.

Als we kijken naar het soort locatie waar de geregistreerde discriminatie-incidenten plaatsvonden, dan vallen de volgende zaken op:

- In Haringvliet, IJsselland, Drechtsteden Binnen, Feijenoord en Maas-Rotte werden de meeste incidenten in de directe woonomgeving geregistreerd.
- In de basisteams Centrum, Drechtsteden Binnen en IJsselland zien we de meeste incidenten op de openbare weg.
- Incidenten op een sportcomplex werden het meest vastgelegd in Centrum en IJsselmonde. Het valt op dat deze locatie in IJsselmonde het meest in de registraties voorkwam. Verder is opvallend dat in Oude Maas relatief vaak de locatie werkgerelateerd en in Waterweg de locatie school werd geregistreerd.

De spreiding van de discriminatievormen in de registraties is vrij evenredig. Het is opvallend dat er in de werkgebieden van de basisteams Haringvliet en Drechtsteden Binnen relatief vaak vernieling werd geregistreerd.

1.6. Discriminatie werknemers publieke taak

De politie rapporteert discriminatie-incidenten tegen werknemers met een publieke taak apart. Dit zijn mensen die werken voor organisaties in dienst van de overheid of taken uitvoeren namens de overheid, zoals politieagenten, ambulancepersoneel en medewerkers in het openbaar vervoer. Uit onderzoek blijkt dat ruim een derde van de medewerkers met een publieke taak in 2014 te maken kreeg met agressie en geweld door derden. Agressie en geweld tegen deze medewerkers kwamen relatief veel voor in de gezondheidszorg, bij de politie en in het openbaar vervoer. De gevolgen voor slachtoffers zijn vaak groot: zij hebben vaker gezondheidsproblemen, verzuimen vaker en langduriger en zijn minder tevreden met hun werk (Van Zwieten e.a. 2015).

In de politie-eenheid Rotterdam werden in 2016 258 discriminatie-incidenten tegen werknemers met een publieke taak geregistreerd, wat meer dan een verdubbeling is ten opzichte van 2015. Bijna alle registraties zijn afkomstig van politieagenten. Anders dan in 2015 kwam de discriminatiegrond antisemitisme het meest voor, gevolgd door seksuele gerichtheid. Het betrof bijna alleen discriminerende beledigingen en ging voornamelijk om incidenten waarbij de werknemer is uitgescholden voor "jood" of "homo". In vergelijking met de rest van het land valt op dat uitschelden

voor “jood” in de politie-eenheid Rotterdam relatief veel voorkomt (Tierolf e.a. 2016: 22-23). De scheldwoorden “jood” en “homo” worden (richting politieagenten) vaak algemeen gebruikt. Het is onwaarschijnlijk dat de dader dacht dat de persoon die hij of zij uitschold daadwerkelijk Joods of homoseksueel is.

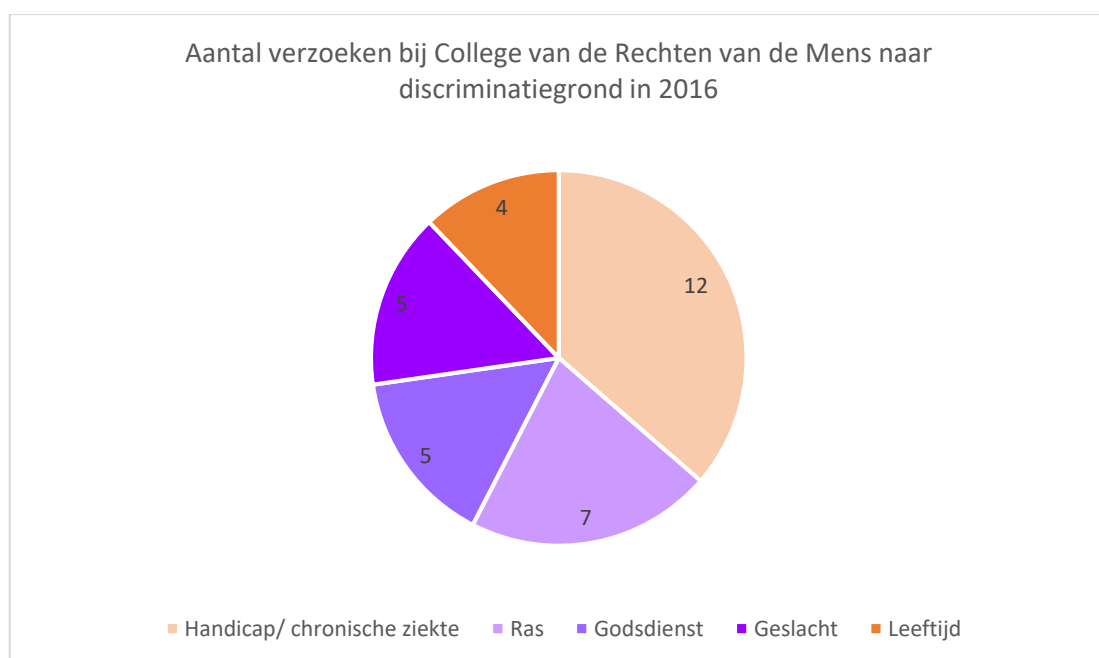
1.7. Ontwikkelingen in gemeenten

In 2016 is in de meeste gemeenten het aantal meldingen bij ADV's in 2016 ongeveer gelijk gebleven of gestegen. (Het overzicht van de cijfers per gemeente is te vinden in bijlage 2.) In Rotterdam was sprake van een forse stijging (+80), die werd veroorzaakt door de gemelde incidenten in de Turkse gemeenschap (zie het kader over dit onderwerp op p.7). Verder was er een stijging zichtbaar in: Barendrecht (+5), Dordrecht (+6), Maassluis (+3), Molenwaard (+2), Ridderkerk (+6) en Schiedam (+5). In een paar gemeenten was echter sprake van een relatief sterke daling van het aantal meldingen: Alblasserdam (-3), Brielle (-2), Capelle aan den IJssel (-7), Hendrik-Ido-Ambacht (-3), Lansingerland (-10), Nissewaard (-7) en Vlaardingen (-12).

Meer dan de helft van het aantal discriminatie-incidenten dat de politie in 2016 registreerde, vond plaats in de gemeente Rotterdam. Opvallend is dat er in de gemeente Rotterdam relatief meer incidenten met als discriminatiegrond ras zijn geregistreerd dan gemiddeld in alle gemeenten (54 procent van de incidenten) en minder incidenten met als grond seksuele gerichtheid (30 procent). Ook in andere gemeenten bleef ras verreweg de meest voorkomende discriminatiegrond: Vlaardingen, Hellevoetsluis, Hendrik-Ido-Ambacht, Westvoorne, Krimpen aan den IJssel, Albrandswaard en Maassluis. Waar er in 2015 in de gemeente Capelle aan den IJssel meer incidenten waren met de discriminatiegrond seksuele gerichtheid, waren er in 2016 aanzienlijk meer incidenten met als grond ras (8 ras, 1 seksuele gerichtheid en 1 godsdienst, 1 onbekend).

In 2016 werden er in Schiedam meer incidenten geregistreerd met grond seksuele gerichtheid dan met ras (14 seksuele gerichtheid, 4 ras, 1 godsdienst), net als in 2015. Ook in een aantal andere gemeenten valt op dat er relatief veel incidenten met grond seksuele gerichtheid voorkwamen: Zwijndrecht, Zederik, Gorinchem en Sliedrecht.

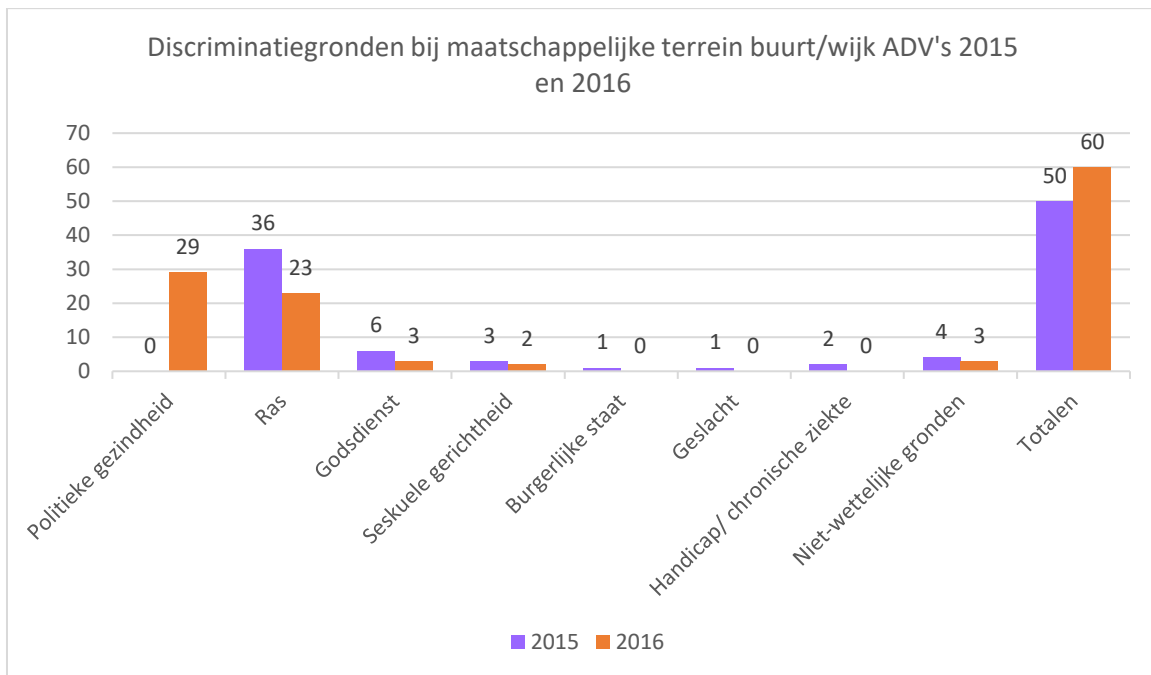
1.8. Het College voor de Rechten van de Mens

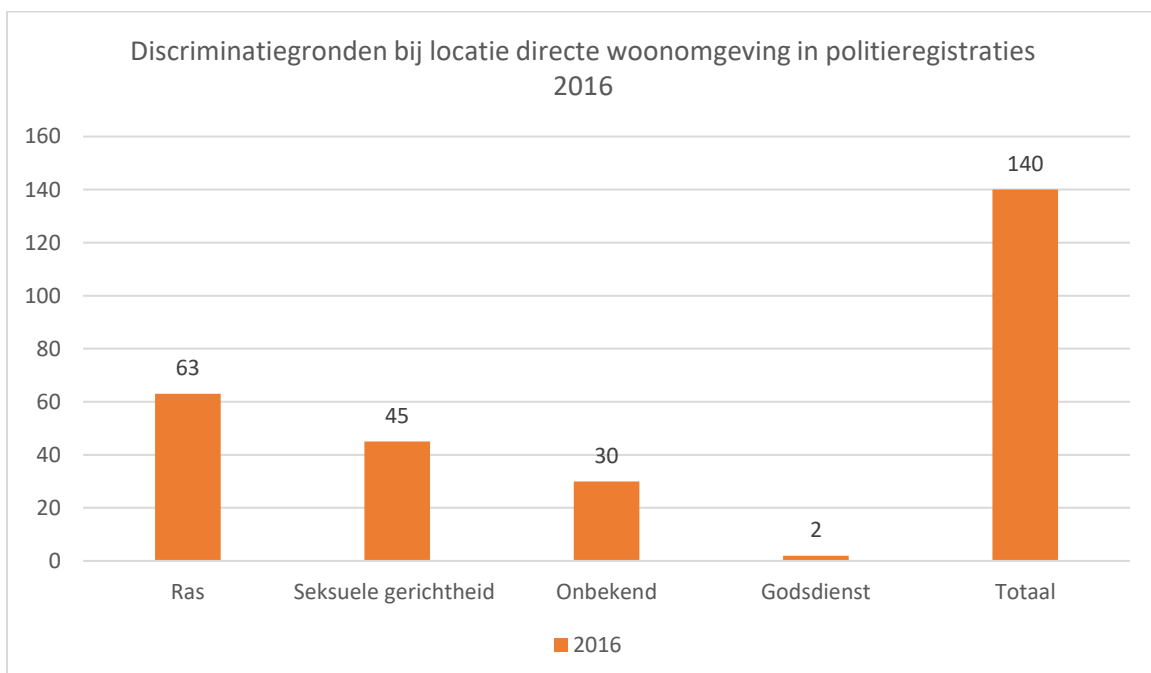
Het College voor de Rechten van de Mens ontving in 2016 47 verzoeken om een oordeel door inwoners uit de politie-eenheid Rotterdam. De meeste verzoeken gingen over de discriminatiegrond handicap/chronische ziekte (12 verzoeken), gevolgd door ras (7), geslacht (5), godsdienst (5) en leeftijd (4). In 2016 kwamen verreweg de meeste verzoeken binnen over het discriminatieterrein Goederen en Diensten (19 verzoeken), waarvan bijna de helft ging over de discriminatiegrond handicap/chronische ziekte. Het College heeft 8 oordelen geveld en in de helft van de gevallen bleek sprake van verboden onderscheid en/of strijdigheid met de wet.

Hoofdstuk 2. Discriminatie in de woonomgeving

In 2016 was de directe woonomgeving een discriminatieterrein waarover in de eenheid Rotterdam veel meldingen zijn binnengekomen. In de politieregistraties van incidenten kwam de directe woonomgeving als locatie vaak voor (30 procent van de registraties). Bij de ADV's ging een kleiner percentage van de meldingen over dit terrein (12 procent), maar was de buurt/wijk na de arbeidsmarkt wel het meest voorkomende discriminatieterrein. De helft van het aantal meldingen op terrein buurt/wijk bij de ADV's werd gedaan naar aanleiding van de incidenten na de coup poging in Turkije, waarover in het kader in hoofdstuk 1 meer informatie te vinden is.

NB: Alleen de belangrijkste discriminatiegronden zijn opgenomen in bovenstaande grafiek.

2.1. Samenhang overlast in de buurt en discriminatie

Regelmatig hangen discriminatie-incidenten in de directe woonomgeving samen met overlast. Het komt bijvoorbeeld regelmatig voor dat een burenruzie over geluidsoverlast leidt tot racistische beledigingen. Uit de landelijke Veiligheidsmonitor 2016 blijkt dat inwoners van de politie-eenheid Rotterdam meer dan gemiddeld in Nederland sociale overlast en onveiligheid in de eigen buurt ervaren (CBS 2017: 12, 24-25 en 50-51). De meeste meldingen over woonoverlast, waaronder meldingen over overlast tussen omwonenden, komen binnen bij de woningcorporaties (Gemeente Rotterdam 2014: 5). In de reguliere woonoverlastaanpak is weinig oog voor discriminatoire aspecten (Schuyf 2017, nog te verschijnen). De meldingen en politieregistraties die in dit rapport centraal staan, brengen daarom mogelijk slechts een deel van de incidenten in beeld.

2.2. Grote impact op slachtoffers

Hoewel er (relatief) veel meldingen over de directe woonomgeving zijn binnengekomen, is er weinig bekend over deze problematiek. We weten uit onderzoek dat een conflictsituatie in de eigen buurt en/of in de onmiddellijke nabijheid van de eigen woning een grote impact heeft op slachtoffers. In vergelijking met slachtoffers van incidenten die elders plaatsvonden, ervaart een groot aantal slachtoffers van conflicten in de woonomgeving serieuze emotionele problemen. Hetzelfde onderzoek laat zien dat wanneer lhbt's vanwege hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit (verbaal of fysiek) geweld ervaren in hun directe woonomgeving dit een vergrote impact heeft op het slachtoffer (meer nog dan de impact die een geweldsmisdrijf per definitie heeft). Dit komt doordat het geweld gericht is op een wezenlijk persoonlijk kenmerk, het zich voordoet in de eigen woonomgeving waar een gevoel van veiligheid van groot belang is en er vaak sprake is van een langdurige conflictsituatie (Witte en Moors 2014: 13 en 36). Waarschijnlijk geldt dit ook voor andere slachtoffers van discriminatoire geweldsincidenten in de eigen woonomgeving.

De impact die discriminatie in de eigen woonomgeving kan hebben, blijkt ook uit een aantal incidenten uit de politie-eenheid Rotterdam. Een homostel dat 1,5 jaar werd lastiggevallen door een groep mannen uit de buurt, werd zeer angstig en wanhopig. Eén van de slachtoffers vertelde:

'Ik durf niet meer naar buiten en zeker niet alleen. Mijn man en ik vluchten in het weekend weg naar familie of vrienden. Wij worden gek gemaakt door deze groep. Als ik alleen thuis ben dan ben ik bang, ik zal dan nooit de deur opendoen. Als de bel gaat dan schrik ik mij te pletter. Ik slik medicijnen om de spanning te verminderen. Ik ben echt bang dat deze groep mij of mijn man iets aan zal doen.' (registratie politie)

In dit voorbeeld was de seksuele gerichtheid van de slachtoffers de directe aanleiding voor de discriminatie. In veel gevallen van discriminatie in de woonomgeving is een geëscaleerde burenruzie echter de aanleiding voor het conflict en wordt discriminatie hiervan later onderdeel (Van Bon 2017: 9). In 2016 kwamen ook in de eenheid Rotterdam discriminatie-incidenten voort uit conflicten tussen burens. Een vrouw van Marokkaanse afkomst meldde een incident met een onderbuurvrouw, dat ontstond over vuil dat waarschijnlijk van een galerij naar beneden was gevallen:

'De onderbuurvrouw belde bij mij aan en mijn zoontje van vier en ik deden open. De vrouw slingerde mij van alles naar mijn hoofd, terwijl ik aanbod om de eventuele schade schoon te maken. De buurvrouw wilde dit niet, zocht steun bij een buurvrouw die buiten stond en bleef doorgaan: "Zo doen we dit niet in Nederland. Dit is Marokko niet. Jullie hebben een andere mentaliteit, jullie horen hier niet, jullie moeten weg hier, beneden woont er nog zo een als jullie" enz. Dit bracht mijn zoon enorm van slag en ik ben bang dat hij zich niet meer veilig voelt thuis.' (registratie RADAR)

Naast buren zijn geregeld groepen jongeren en groepen buurtgenoten betrokken bij discriminatie in de woonomgeving.⁴ Uit casuïstiek blijkt dat juist homoseksuele mannen, die al dan niet met een partner samenwonen, te maken kregen met groepen (jongens of mannen) die hen lastigvielen en discrimineerden, blijkt uit de casussen. Regelmatig komt dit langdurig voor, bijvoorbeeld in het geval van de volgende casus:

'Melder heeft sinds twee jaar last van jeugd uit de omgeving. Een groepje van ongeveer zes jongeren in de leeftijd tussen 10 en 15 jaar roept hem dagelijks dingen na zoals "vieze homo" en "ik neuk je". Ook bespugen deze jongeren hem.' (registratie politie)

2.3. Groepen die meer risico lopen

Bepaalde groepen lopen meer risico om te maken te krijgen met discriminatie, ook in de eigen woonomgeving, blijkt uit de politieregistraties en uit onderzoek. Over het algemeen lopen transgenders, lhbt's met een migratieachtergrond, (minderjarige) lhbt-jongeren (schoolgaand of studierend) en lhbt-jongeren die (nog) in de kast zitten een bovengemiddeld risico (Witte en Moors 2014: 14). In de Veiligheidsmonitor 2015 wordt bevestigd dat lesbiennes, homoseksuelen en biseksuelen (lhb's) relatief vaak sociale overlast ervaren in de buurt en zich er onveilig voelen (CBS 2016: 33 en 40). Transgenders, lhbt's met een migratieachtergrond en lhbt-jongeren zijn niet als aparte categorieën meegenomen in dit onderzoek.

In het onderzoek voor de Veiligheidsmonitor 2015 gaven ook mensen met een (niet-westerse) migratieachtergrond aan dat zij relatief vaak sociale overlast ervaren en zich onveilig voelen in de buurt (CBS 2016: 33 en 40). Een aparte groep mensen met een (niet-westerse) migrantenachtergrond die extra risico lopen om gediscrimineerd te worden in hun (nieuwe) woonomgeving zijn statushouders (vluchtelingen die de asielprocedure doorlopen hebben en een verblijfsvergunning voor 5 jaar hebben gekregen). Er is (nog) geen onderzoek gedaan naar discriminatie van statushouders, waardoor we niet veel weten over de omvang en aard van discriminatie van deze groep. In de media is wel geregeld aandacht voor incidenten en de gevallen die bekend zijn, zijn vaak ernstig en hebben een grote impact op de slachtoffers. Uit enkele politieregistraties in de politie-eenheid Rotterdam blijkt dat de huisvesting van statushouders inderdaad (hevige) weerstand bij buren kan oproepen. In 2016 werd een lege woning waar een Syrisch gezin op korte termijn zou intrekken vernield en met hakenkruisen en davidssterren beklad. Ook de deur van de woning van een Ethiopische vrouw werd beklad met de tekst "vol is vol" en een White Power-teken. Er komen in de registraties een paar langdurige intimidaties van nieuwkomers voor. Zo werd een Afghaans gezin vier jaar lang lastiggevallen, beschrijft een registratie:

'Melder vertelt dat het buurmeisje "jullie kutbuitenlanders ga terug naar je eigen land" riep. Toen hij naar de ouders van dit meisje ging, kreeg hij nul op het rekest. Zij accepteren ook geen buitenlandse mensen en wilden niet luisteren. Melder en zijn familie maken verder mee dat er belletje wordt getrokken, op de ramen geklopt en ook dat er met stenen naar het huis wordt gegooid.' (registratie politie)

Incidenten waarbij transgenders of lhbt-jongeren discriminatie ervoeren in de eigen woonomgeving kwamen in 2016 niet voor in de meldingen van de ADV's en een enkele keer in de politieregistraties. Het gaat weliswaar om relatief kleine groepen, maar in (survey-)onderzoek geven transgenders en lhbt-jongeren - statushouders komen hier (nog) niet in terug - aan regelmatig slachtoffer te zijn bij diverse incidenten (Witte en Moors 2014: 13-14 en IDEM 2016: 11-12). Uit onderzoek blijkt bovendien

⁴ In de politieregistraties over de directe woonomgeving zijn naast conflicten waarbij buren, (groepen) buurtgenoten en groepen jongeren betrokken zijn ook registraties van discriminatie-incidenten tussen familieleden en/of (ex)partners opgenomen. Deze worden in dit hoofdstuk buiten beschouwing gelaten.

dat slechts een klein deel van de transgenders incidenten officieel meldt (IDEM 2016: 15). Jongeren zijn waarschijnlijk minder dan volwassenen geneigd om melding te doen bij instanties die gericht zijn op de bestrijding van discriminatie (zoals ADV's en de politie).⁵ De kans is groot dat statushouders vaak niet weten van het bestaan van de officiële instanties. Daarbij zijn zij vanuit hun herkomstland mogelijk gewend om (overheids)instanties te wantrouwen en kan een gebrek aan kennis van de Nederlandse taal een reden zijn dat zij geen melding maken als zij discriminatie ervaren.

⁵ Ook bij Panel Deurbeleid Rotterdam – waar specifiek veel jongeren melding doen – is sinds een aantal jaar sprake van een afname van het aantal meldingen. Er wordt onderzocht wat hiervan de mogelijke oorzaken zijn.

Hoofdstuk 3. Discriminatie van vluchtelingen

Net als in 2015 kregen politie, RADAR en andere ADV's in de politie-eenheid Rotterdam weinig meldingen binnen over discriminatie van vluchtelingen. Toch is het relevant om (opnieuw) aandacht te besteden aan dit onderwerp. Ook in 2016 was de toestroom en opvang van asielzoekers in Europa en in Nederland een belangrijke maatschappelijke opgave die leidde tot hevige politieke en publieke discussie. Door het afnemend aantal asielaanvragen in Nederland verschoof de prioriteit van het organiseren van tijdelijke opvang naar het huisvesten van statushouders. De komst van (overwegend islamitische) nieuwkomers bleef de gemoederen bezighouden en riep ook in de politie-eenheid Rotterdam soms heftige reacties op.

3.1. Landelijke ontwikkelingen in 2016

Als reactie op het grote aantal asielaanvragen begon de Nederlandse regering de komst van asielzoekers⁶ vanaf eind 2015 te ontmoedigen. Staatssecretaris Klaas Dijkhoff (Veiligheid en Justitie) waarschuwde inwoners van asielzoekerscentra (o.a. per brief) voor sobere voorzieningen, lange wachttijden en lange procedures voor gezinshereniging. Daarnaast investeerde Nederland actief in de Europese afspraken gericht op het beperken van de toestroom en in de afspraken met Turkije met als doel het tegenhouden van asielzoekers die de oversteek naar Europa willen maken.

Anders dan in het begin van het jaar werd verwacht, nam het aantal asielaanvragen in Nederland in 2016 sterk af ten opzichte van 2015. Er vroegen 18.171 mensen voor de eerste keer asiel aan (in 2015 waren dit er 43.093). In 2016 vormden Syriërs opnieuw de grootste groep asielzoekers. Eritreeërs, die in 2015 na Syriërs het meest asiel aanvroegen, kwamen in 2016 minder naar Nederland. Nieuwe grote groepen in 2016 vormden Albaniërs, Marokkanen, Afghanen en Algerijnen. Asielzoekers uit de relatief veilige landen Albanië, Marokko en Algerije maakten veel minder kans op een asielvergunning. Naast eerste asielaanvragen werden er in 2016 een groot aantal aanvragen tot gezinshereniging ingediend (in totaal 11.814, waarvan het merendeel afkomstig was van Syriërs).

Door de afname van het aantal asielaanvragen nam in 2016 ook de bezetting in de centrale opvang af. De huisvesting van statushouders kreeg prioriteit, in plaats van de tijdelijke opvang. Alle Nederlandse gemeenten kregen de taak om een bepaald aantal statushouders te huisvesten, afhankelijk van hun bevolkingsaantal.

3.2. Angsten en gevoel van onrechtvaardigheid

In 2016 bleef het onderwerp vluchtelingen de gemoederen bezighouden in Nederland. Sommige (protesterende) Nederlanders waren bang dat een asielzoekerscentrum hun woonomgeving onveilig zou maken. Daarbij raakte het publieke debat met betrekking tot de komst van asielzoekers vanaf 2015 al snel verweven met discussie over de angst voor terrorisme en de veronderstelde tegenstellingen tussen westerse waarden en die van de overwegend islamitische vluchtelingen. Dit was in 2016 onverminderd het geval.

⁶ Voor de volledigheid een toelichting op de begrippen die in dit hoofdstuk worden gebruikt (definities zijn afkomstig van Vluchtelingenwerk):

Asielzoeker: iemand die een ander land om bescherming vraagt door een asielverzoek in te dienen.

Vluchteling: iemand van wie de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) heeft vastgesteld dat hij of zij in het land van herkomst gevaar loopt vanwege oorlog, politiek geweld, de eigen seksuele gerichtheid, afkomst of religie. Hij of zij krijgt een verblijfsvergunning.

Statushouder: een vluchteling die een verblijfs-/asielvergunning heeft gekregen (voor bepaalde tijd).

Discriminatie van moslims

Onder Nederlandse moslims leeft het idee dat moslimhaat, en de hiermee samenhangende discriminatie van moslims, toeneemt (Butter 2016: 4). Dit is echter lastig hard te maken, omdat er amper (structureel) onderzoek is gedaan naar dit onderwerp. In 2016 is het aantal meldingen van moslims op grond van hun geloof bij ADV's en het aantal politieregistraties over discriminatie-incidenten gericht tegen moslims gedaald. Het feit dat er weinig meldingen zijn gedaan hoeft niet te betekenen dat discriminatie van moslims weinig voorkomt. Uit een onderzoek in de regio Rotterdam uit 2016 blijkt dat discriminatie van moslims op grond van hun geloof in de meeste gevallen niet bij ADV's of politie wordt gemeld, terwijl vooral vrouwen (72 procent van de slachtoffers) regelmatig discriminatie ervaren (Lachhab en Vorthoren 2016: 46-47). Dit geldt met name voor vrouwen die zichtbaar moslim zijn, zoals de vrouw met hoofddoek in de volgende casus:

's Morgens op een metrostation ben ik uitgescholden door een Nederlandse blanke vrouw. Ik citeer wat ze zei: "Hé, jij bent de kut van Allah." Van verbazing vroeg ik wat ze zei en ze herhaalde de zin. Toen zei ze lachend: "Jij bent een hoer, een hoer van Allah" en liep met een snelle vaart weg.' (registratie RADAR)

Dat veel moslims discriminatie-incidenten niet melden, hangt samen met onbekendheid met wat en waar men kan melden. Ook een gebrek aan vertrouwen in reguliere instanties en de overheid speelt een belangrijke rol. Moslims die deelnamen aan het onderzoek gaven aan dat zij denken dat hun welzijn er voor de overheid niet toe doet en dat er toch niets wordt gedaan met de meldingen (Lachhab en Vorthoren: 37).

Een survey laat zien dat een grote groep Nederlanders (zeer) negatief denkt over moslims in Nederland (Butter 2016: 5). Verder blijkt uit recent onderzoek dat het aantal incidenten van discriminatoire agressie of geweld gericht tegen moskeeën sinds 2011 is toegenomen. In 2016 lag dit aantal met landelijk 72 incidenten opvallend hoog (Van der Valk 2017: 28). In vergelijking met de rest van het land springen Rotterdam en omgeving er in 2016 uit (Idem: 32). Voorbeelden van incidenten in de politie-eenheid zijn een varkenskop die werd gedumpt bij een moskee in de gemeente Lansingerland (RTV Rijnmond 20-3-2016), een dreigbrief met een hakenkruis die een moskee in Rotterdam ontving (AD 25-2-2016) en anti-islam uitingen die als graffiti op verschillende moskeeën in de stad werden gespoten (Van der Valk 2017: 33). Naast concrete incidenten kwam landelijk discriminatie van moslims op internet in 2016 veel voor. Hiervan werd 185 keer melding gedaan, wat 30 procent meer is dan de 142 meldingen in 2015 (MiND 2017: 12).

Anti-moslim-sentimenten waren in de politie-eenheid Rotterdam zichtbaar in een aantal ADV-meldingen en politieregistraties. Iemand meldde bijvoorbeeld discriminatoire uitingen door zijn buurvrouw:

'Melder heeft zijn woning te koop aangeboden, waarop de buurvrouw bij haar in de woning en in de voortuin diverse borden met de volgende teksten heeft aangebracht: 1) verboden voor schotelantennes 2) De Breitnerstraat love Homo, Lesbo's, Transgenders, Hetero's 3) Love's Jezus, viert kerstmis, believe in Christendom, is puur Hollands. De buurvrouw verklaarde dat de borden bedoeld zijn om mogelijke moslimkopers te waarschuwen. Zij is van mening dat bij de moslims de genoemde groepen niet geliefd zijn.' (registratie politie)

Het is onduidelijk of negatieve sentimenten tegenover moslims tijdelijk toenemen na incidenten en door grootschalige ontwikkelingen, zoals terroristische aanslagen in Europa – bijvoorbeeld de aanslagen in Brussel op 22 maart 2016 - en de toestroom van een groot aantal asielzoekers uit

moslimlanden, of dat er sprake is van een structureel proces van toenemende moslimhaat (Butter 2016: 9).

Daarnaast vreesde een aanzienlijk deel van de Nederlandse bevolking dat de komst van vluchtelingen, die in veel gevallen afhankelijk zijn van de sociale woningmarkt en andere collectieve voorzieningen, ten koste van Nederlanders zou gaan. Net als in 2015 werden in 2016 immigratie en integratie, waaronder de komst van vluchtelingen, in structureel survey-onderzoek het meest genoemd als maatschappelijk probleem. Ook het gevoel van onrechtvaardigheid over wat vluchtelingen allemaal 'gratis' krijgen, leek nog sterk aanwezig (Dekker e.a. 2016: 17). In lijn hiermee werd in 2016 in het publieke debat over asielzoekers geregeld gesproken over 'gelukzoekers', waarmee de suggestie werd gewekt dat het deze mensen niet gaat om veiligheid maar enkel om de voordelen van de Europese verzorgingsstaat.

3.3. Protesten en incidenten in de politie-eenheid Rotterdam

In 2015 riep de bouw van (grote) opvanglocaties in heel Nederland veel lokaal verzet op, ook in de politie-eenheid Rotterdam. In de meeste gemeenten verliep de opvang van asielzoekers in 2015 en 2016 echter – ook na hevige protesten - zonder problemen. In 2016 was minder tijdelijke opvang nodig en er vonden dan ook minder protesten en incidenten plaats dan het jaar ervoor. In 2016 was in de politie-eenheid veel aandacht voor de hevige protesten in de Rotterdamse wijk Beverwaard. Eind 2015 besloot het Rotterdamse gemeentebestuur dat er aan de rand van deze wijk een asielzoekerscentrum voor maximaal 600 asielzoekers gebouwd zou worden. Deze mededeling leidde tot forse protesten van bewoners, maar de gemeente hield aan de plannen vast. Tijdens de bouw en de opening van het asielzoekerscentrum in 2016 bleven ernstige incidenten uit (o.a. NOS 29-7-2016, Trouw 20-8-2016 en NRC 1-4-2017). In de media was ook aandacht voor de gemeente Sliedrecht, waar de discussie over de komst van een asielzoekerscentrum begin 2016 werd gevoerd. Deze discussie leidde tot ernstige bedreigingen van raadslid Jeyantha Kathiravelu, waarbij ook discriminatie (waarschijnlijk) een rol speelde. Het raadslid met een uitgesproken mening werd zeer persoonlijk aangevallen op social media en 'dat bruine mokkel' genoemd (AD 26-1-2016).

De huisvesting van statushouders is over het algemeen een minder grootschalig en minder zichtbaar proces dan het organiseren van (tijdelijke) opvang. Toch leidde dit in 2016 in de politie-eenheid tot enkele protesten van inwoners en tot incidenten. Zo werd wethouder Ronald Schneider na een informatiebijeenkomst over de komst van 12 statushouders belaagd door inwoners van de wijk Hoogvliet. De bewoners waren boos, omdat zij het idee hadden geen invloed meer uit te kunnen oefenen (RTV Rijnmond 9-11-2016). In Zwijndrecht werd het huurhuis van een Syrische asielzoeker, bij wie zijn gezin zich zou voegen, in brand gestoken (NOS 30-12-2016). Een soortgelijk incident kwam voor in de politieregistraties van 2016: een lege woning waar een Syrisch gezin op korte termijn zou intrekken werd vernield en met hakenkruisen en davidsterren beklad.

3.4. Lhbt-vluchtelingen

Het afgelopen jaar is er in het (landelijke) nieuws aandacht geweest voor de positie van een specifieke groep vluchtelingen: homoseksuelen, lesbiennes, biseksuelen en transgenders (lhbt's). Deze lhbt-vluchtelingen werden in asielzoekerscentra geregeld (ernstig) bedreigd door andere vluchtelingen. Hierop pleitte onder andere lhbt-belangenorganisatie COC voor aparte opvang voor deze mensen, die de regering na een politieke discussie ging aanbieden aan lhbt-vluchtelingen van wie de veiligheid in het geding is (COC 1-3-2016). Lhbt-vluchtelingen lopen niet alleen risico in asielzoekerscentra, maar de kans is groot dat zij ook daarbuiten te maken krijgen met discriminatie en bedreiging. In de politie-eenheid is 1 incident geregistreerd waarbij de brievenbus van een homoseksuele Syrische vluchteling - waarschijnlijk door landgenoten - is vernield:

'De aangever denkt dat het een vergelding is voor het niet willen vechten voor het Syrische leger of IS en omdat hij homoseksueel is. Zijn vermoeden wordt versterkt doordat zijn kapper hem vertelde dat mannen hem een foto van hem lieten zien en vroegen of de kapper wist wie hij was.' (registratie politie)

3.5. Kwetsbare positie en onderrapportage

Vluchtelingen hebben een kwetsbare positie, zeker als er in (delen van) de samenleving (zeer) negatief tegen hun komst wordt aangekeken. Ook gezien de hierboven genoemde incidenten in 2016 is het aannemelijk dat vluchtelingen regelmatig te maken krijgen met negatieve reacties en discriminatie. We zien dit echter amper terug in de meldingen bij ADV's en in de politieregistraties. De belangrijkste verklaring hiervoor is dat vluchtelingen zelf om verschillende redenen (die aan het einde van het vorige hoofdstuk worden genoemd) waarschijnlijk niet snel melding zullen maken van discriminatie. In de registraties van incidenten in AZC's, waarover Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) rapporteert, is geen aandacht voor een eventueel discriminatoir karakter van incidenten waarbij sprake is van (verbale) agressie of geweld. Er is dus amper zicht op de aard en omvang van discriminatie-incidenten gericht tegen asielzoekers in AZC's en tegen statushouders.

Literatuur

Bakker, K. (2016) 'Rotterdam: laaien spanningen weer op als het azc opent?' *NOS*, publicatiedatum 29-7-2016.

Bon, S. van (2017) *Discriminatie van lhb's in Zeeland-West-Brabant*. Rotterdam: RADAR.

Butter, E. (2016) *Factcheck: Neemt moslimhaat toe?* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2016) *Veiligheidsmonitor 2015*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2017) *Veiligheidsmonitor 2016*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

COC, 'Kamerbesluit is doorbraak voor LHBT-asielzoekers in nood', publicatiedatum 1-3-2016.

Dekker, P., J. den Ridder, P. van Houwelingen en A. van den Broek (2016) *Burgerperspectieven 2016 4*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Gaag, S. van der (2016) 'Ernstige bedreigingen PvdA-raadslid Sliedrecht'. *Algemeen Dagblad*, publicatiedatum 26-1-2016.

Gemeente Rotterdam (2014) *Actieplan Woonoverlast 2015-2019*.

IDEM Rotterdam (2016) *Stadsbeeld lhbt-emancipatie in Rotterdam*. Rotterdam: RADAR.

Ilah Rubio, A. (2016) 'Moskeeën ontvangen dreigbrieven met hakenkruis'. *Algemeen Dagblad*, publicatiedatum 25-2-2016.

Lachhab, F.Z. en M.H. Vorthoren (2016) *Onderzoeksrapport Islamofobie in zicht*. Rotterdam: Stichting Platform Islamitische Organisaties Rijnmond.

Landelijke Vereniging tegen Discriminatie (LVtD) (2017). *Factsheet meldingen discriminatie 2016. Landelijk overzicht van meldingen en klachten ingediend bij antidiscriminatievoorzieningen in Nederland*. Leeuwarden: Landelijke Vereniging tegen Discriminatie.

Markus, N. (2016) "Hadden we de ruiten van het stadhuis maar ingegoooid". *Trouw*, publicatiedatum 20-8-2016.

Mascini, L. (2017) 'Het is nu rustig rond het azc in Beverwaard'. *NRC*, publicatiedatum 1-4-2017.

Meldpunt Internet Discriminatie (MiND) (2017). *Jaarverslag 2016*.

Naber, C. (2017) 'Diefstal Stolpersteine bereikt treurig dieptepunt in Rotterdam'. *NRC*, publicatiedatum 12-1-2017.

NOS, 'Brandstichting in huis Syrische asielzoeker in Zwijndrecht', publicatiedatum 30-12-2016.

RADAR (2016) *Stemmingen en Koersen: Discriminatie in de eerste helft van 2016, een overzicht in vogelvlucht*. Rotterdam: RADAR.

RADAR (2017) *Stemmingen en Koersen: Discriminatie in de tweede helft van 2016, een overzicht in vogelvlucht*. Rotterdam: RADAR.

Ritzen, G. (2016) 'Drie 'Stolpersteine' in Rotterdam gestolen'. *NRC*, publicatiedatum 24-7-2016.

RTV Rijnmond, 'Varkenskop gedumpt bij moskee in Berkel en Rodenrijs', publicatiedatum 20-3-2016.

RTV Rijnmond, 'Rotterdamse wethouder belaagd na informatiebijeenkomst over asielzoekers', publicatiedatum 9-11-2016.

Schuyf, J. (2017) *Handreiking veilige wijken voor lhbt'i's*. Rotterdam: Gay Straight Alliance.

Tierolf, B., Kapel, M., van. & Hermens, N. (2016) *Vijfde rapportage racisme, antisemitisme en extreemrechts geweld in Nederland : Incidenten, aangiftes, verdachten en afhandeling in 2015*. Utrecht : Verwey-Jonker Instituut.

Valk, I. van der (2017) *Monitor Moslimdiscriminatie. Derde rapportage*. Amsterdam: Institute for Migration & Ethnic Studies, Universiteit van Amsterdam.

VluchtelingenWerk Nederland. Feiten & Cijfers, te vinden op de website:
<https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers>

Witte, R. & Moors, H. (2014) *Gestreden als Don Quichot tegen windmolens*. Den Haag: Lokaal Centraal- Expertgroep maatschappelijke vraagstukken.

Zwieten, M. van, E. de Vroome en S. van den Bossche (2015) *Monitor Veilige Publieke Taak 2015 Rapportage voor Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Programma Veilige Publieke Taak*. Leiden: TNO.

Bijlagen

Bijlage 1. Toelichting op gebruikte bronnen en gegevens in dit rapport

Deze bijlage bevat een toelichting op de bronnen waaruit voor dit rapport is geput. Daarbij wordt ingegaan op de aard van de informatie en de interpretatie van deze gegevens.⁷

1. Klacht- en incidentregistraties

In Nederland zijn er diverse officiële instanties die de taak hebben om meldingen, klachten, incidenten of zaken van discriminatie te registreren, zoals de politie, het Openbaar Ministerie (OM), het College voor de Rechten van de Mens, antidiscrimatievoorzieningen (ADV's) en Meldpunt Internet Discriminatie (MiND). Daarnaast zijn er belangenorganisaties die discriminatieklachten registreren (bijv. COC, Transgender Netwerk Nederland, CIDI), organisaties die zich op een specifiek terrein richten (Meldpunt Discriminatie Internet (MDI)) en meer generieke klachtinstanties zoals de Nationale Ombudsman of de klachtcommissie van een instelling.

In dit rapport zijn klacht- en incidentregistraties, voor zover regionaal beschikbaar, kwantitatief opgenomen. Daarnaast zijn enkele casusbeschrijvingen toegevoegd.

Vergelijkbaarheid van klacht- en incidentregistraties

De gegevens van instanties die klacht- en incidentregistraties over discriminatie bijhouden zijn niet gelijksoortig en kunnen daarom niet bij elkaar worden opgeteld. Instanties hebben verschillende uitgangspunten, taken en procedures en hun registraties zijn hierop ingericht. Dit betekent dat zij andere typen situaties registreren en andere categorieën hanteren in hun registratiesystemen. Daarnaast zijn er verschillen tussen de gebruikte definities van bepaalde termen en tussen registratieprotocollen. De informatie uit de verschillende hier gebruikte bronnen dient daarom als complementair te worden gezien.

1.1 Meldingen en klachten bij een antidiscrimatievoorziening (ADV)

Mensen die discriminatie hebben ervaren of hebben waargenomen kunnen hiervan melding maken of een klacht indienen bij een ADV. Sinds de introductie van de Wet Gemeentelijke Antidiscrimatievoorzieningen (Wga) in 2009 dient elke gemeente zijn burgers toegang te bieden tot een ADV en de ontvangen meldingen jaarlijks te rapporteren aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Meldingen en klachten bij ADV's betreffen allerlei discriminatiegronden. Daarbij kan het zowel om gronden gaan die wettelijk zijn vastgelegd in het strafrecht of de gelijkebehandelingswetgeving (bijvoorbeeld ras of seksuele gerichtheid), als om gronden die niet in de wet zijn opgenomen (zoals uiterlijk). Meldingen kunnen betrekking hebben op een incident of situatie die tegen een persoon is gericht (de melder of iemand anders). Maar ook op een gebeurtenis die niet tegen specifieke personen is gericht, zoals een artikel in de media of een regeling die voor een bepaalde groep nadelig uitpakt. Bij de registratie van meldingen en klachten bij ADV's staat het perspectief van de melder centraal. Van de geregistreerde meldingen en klachten bij een ADV is niet per definitie juridisch of objectief aangetoond dat er sprake was van discriminatie.

RADAR, Meldpunt Discriminatie Vlaardingen en Discriminatie Meldpunt Gemeente Goeree-Overflakkee registreren meldingen en klachten in LBA-net. Alle klachten en meldingen worden

⁷ Voor een uitgebreidere toelichting op discriminatiegegevens zie: Dinsbach, W. en Van Bon, S. (2012) *Gegevens en informatie over discriminatie: Onderzoeksmethodes en beschikbare bronnen in Nederland*, Rotterdam: Art.1, kenniscentrum discriminatie Nederland.

geregistreerd, tenzij onvoldoende gegevens beschikbaar zijn of de melding geen betrekking heeft op (ervaren) discriminatie. Klachten en meldingen bij RADAR, Meldpunt Discriminatie Vlaardingen en Discriminatie Meldpunt Gemeente Goeree-Overflakkee zijn in dit rapport opgeteld en onder de verzamelnaam 'meldingen' gebruikt in tabellen en grafieken.

1.2 Incidenten geregistreerd door de politie

Discriminatie kan strafbaar zijn. In het strafrecht komt discriminatie op twee manieren voor: enerzijds zijn er de specifieke discriminatieartikelen, waarin discriminatoire uitlatingen (137c t/m e Sr) en discriminerende uitsluiting strafbaar zijn gesteld (137g en 429quater Sr). Anderzijds kan er bij commune ('gewone') delicten (zoals mishandeling, brandstichting of bedreiging) sprake zijn van een discriminatoir aspect. Een mishandeling of brandstichting kan bijvoorbeeld gepleegd zijn met een discriminatoir motief.

Slachtoffers, getuigen of mensen die weet hebben van een incident waarbij discriminatie in het spel was, kunnen hiervan melding of aangifte doen bij de politie. Ook kunnen politiefunctionarissen uit eigen beweging proces-verbaal opmaken, wanneer zij getuige of zelf slachtoffer van discriminatie zijn.

Alle meldingen en aangiften die de politie ontvangt en die mogelijk discriminatie betreffen zoals vastgelegd in het strafrecht, worden in principe geregistreerd. De Aanwijzing Discriminatie van het Openbaar Ministerie verplicht de politie bovendien om alert te zijn op eventuele discriminatoire aspecten bij commune delicten en ook deze te registreren.⁸ Politieagenten registreren meldingen en aangiften in het bedrijfsprocessensysteem BVH.

Sinds 2014 doorzoekt de politie de BVH landelijk naar incidenten met een (mogelijk) discriminatoir karakter, zodat hierover gerapporteerd kan worden. Dit wordt gedaan met behulp van een zoekprogramma dat, aan de hand een query (zoekopdracht), mogelijk relevante aangiften en meldingen uit de BVH haalt. Materiedeskundigen van de politie screenen het resultaat van deze query, om het kaf van het koren te scheiden. Niet elke zaak die met de query wordt gevonden heeft namelijk daadwerkelijk met discriminatie te maken. De discriminatiezaken worden door de materiedeskundigen van aanvullende informatie voorzien over de discriminatiegrond, locatie, de wijze van discriminatie en of het doelwit een werknemer met een publieke functie betrof. In 2016 zijn ten opzichte van 2015 enkele verbeteringen doorgevoerd, zo was er over de incidenten van 2015 nog geen locatie bekend. In de BVH kunnen registraties - als hier reden voor is - op 'besloten' worden gezet. Deze 'besloten' registraties zijn via de query niet zichtbaar en zijn hierdoor buiten de tellingen gebleven.

Definitie van een discriminatie-incident zoals geregistreerd door de politie: Een in BVH geregistreerd voorval waarbij bepaalde (combinaties van) woorden in de beschrijving voorkomen die kunnen wijzen op een discriminatiefeit of een discriminatoir aspect, of waarbij door agenten een aantekening van discriminatie (met behulp van een specifieke code) is gemaakt, en waarvan door materiedeskundigen is vastgesteld dat: In de beschrijving van het voorval een uitlating of gedraging is opgenomen die raakt aan één van de discriminatiegronden uit het Wetboek van Strafrecht: ras (in dit rapport 'herkomst' genoemd 3), geslacht, godsdienst, levensovertuiging, seksuele gerichtheid en handicap. En die (mogelijk) de bestanddelen van art. 137c t/m 137g of 429quater Sr, dan wel de bestanddelen van een algemeen delict, vervult. Het kan gaan om een (mogelijk) discriminerende uitlating of discriminerende uitsluiting, of om een ander misdrijf (bijvoorbeeld een mishandeling, bedreiging of vernieling) waarbij uit aangetroffen woorden in de registraties van deze incidenten blijkt dat er mogelijk sprake is van een

⁸ Openbaar Ministerie (2007, 2011) Aanwijzing Discriminatie, zie: www.om.nl/algemene_onderdelen/uitgebreid_zoeken/@155214/aanwijzing/.

*discriminatoire aspect. Het kan echter ook gaan om een discriminatoire incident dat zich afspeelde in de context van een ander incident en daar feitelijk niet aan gerelateerd hoeft te zijn.*⁹

Vanwege het belang van de publieke taak voor de samenleving heeft de overheid speciale aandacht voor deze categorie werknemers en het tegengaan van agressie en geweld jegens hen (zie de Eenduidige Landelijke Afspraken, ELA). In dit rapport wordt daarom apart gerapporteerd over de door de politie geregistreerde discriminatie-incidenten tegen werknemers met een publieke taak.

1.3 Verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens

Mensen die discriminatie hebben ervaren op school of bijvoorbeeld op hun werk, kunnen het College voor de Rechten van de Mens (voorheen de Commissie Gelijke Behandeling) verzoeken om een oordeel uit te spreken over de kwestie. Het College is bevoegd om situaties te toetsen aan de gelijkebehandelingswetgeving. Dit betekent dat de situatie waarover een oordeel wordt gevraagd betrekking moet hebben op de discriminatierredenen en -gronden die in deze wetgeving zijn opgenomen. Als het College de klacht mag behandelen wordt een onderzoek gestart, waarna een zitting volgt en het College uitspraak doet en bepaalt of er al dan niet sprake is van discriminatie (zie ook paragraaf 2 van deze bijlage). Soms komt het niet tot een zitting, bijvoorbeeld omdat er bemiddeling plaatsvindt of omdat een verzoeker het verzoek intrekt. Alle verzoeken die het College ontvangt worden geregistreerd. Het College rapporteert hierover in het jaarverslag.

Overzichten van de instroom van verzoeken om een oordeel, die zijn ingediend door bewoners van Rotterdam, en de daarbij door het College uitgesproken oordelen zijn door het College ter beschikking gesteld voor dit rapport.

RADAR is verantwoordelijk voor de interpretatie van en teksten over de regionale data die door het College zijn aangeleverd.

2. Juridisch getoetste situaties

Een klein deel van alle discriminatie-ervaringen die ergens zijn gemeld wordt juridisch getoetst. Dat wil zeggen dat door een bevoegde instantie wordt vastgesteld of discriminatie in juridische zin heeft plaatsgevonden. In Nederland is het College voor de Rechten van de Mens (voorheen de Commissie Gelijke Behandeling) bevoegd om te toetsen of er sprake is van wettelijk verboden onderscheid op basis van de gelijkebehandelingswetgeving. In zijn jaarverslag rapporteert het College over de oordelen die in het voorliggende jaar zijn uitgesproken. Ten behoeve van dit rapport heeft het College een overzicht beschikbaar gesteld van uitgesproken oordelen waarbij de verzoekers inwoners van Rotterdam zijn.

Ook rechters kunnen zaken toetsen aan de gelijkebehandelingswetgeving of het strafrecht en beoordelen of discriminatie in juridische zin heeft plaatsgevonden. Gegevens hierover zijn voornamelijk echter niet regionaal beschikbaar.

⁹ Overgenomen uit Bon, S. van, & Mink, I. (2016). Discriminatiecijfers in 2015. Een rapport over registraties van discriminatie-incidenten door de politie, en meldingen bij antidiscriminatievoorzieningen en andere organisaties in Nederland. Rotterdam: Art.1.

Bijlage 2. De tabellen

1. Omvang van gemelde discriminatie-ervaringen in Rotterdam

Tabel 1 Aantal klachten, meldingen en registratie van discriminatie per jaar ¹⁰

	2015	2016
ADV's, klachten en meldingen	468	534
Politie, geregistreerde discriminatie-incidenten	500	463
Politie, geregistreerde discriminatie-incidenten tegen werknemers met een publieke taak	114	258
College voor de Rechten van de mens, instroom verzoeken om oordeel.	-	47

2. Cijfers ADV'S

Tabel 2a Aantal klachten/meldingen ADV's, naar discriminatiegrond¹¹

	2015	2016
Antisemitisme	7	9
Arbeidscontract	1	2
Arbeidsduur	0	0
Burgerlijke staat	1	0
Geslacht	35	31
Godsdienst	55	42
<i>Waarvan islam¹²</i>	44	25
Handicap/ chronische ziekte	36	34
Leeftijd	33	39
Levensovertuiging	1	1
Nationaliteit	7	1
Politieke gezindheid	1	91
Ras	240	236
Seksuele gerichtheid	16	23
Overige (niet-wettelijke) gronden	56	46
Onbekend	0	1
Totaal	489	556

¹⁰ In 2015 zijn door een systeemfout in de laatste drie maanden van het jaar niet alle documenten uit de BVH gescreend. Omdat wel bekend was hoeveel documenten uit de BVH gescreend hadden moeten worden, is voor de laatste drie maanden van 2015 een correctiefactor toegepast aan de hand van het aantal documenten dat wel was gescreend en het aantal discriminatieregistraties dat dit had opgeleverd. In dit rapport zijn de gecorrigeerde aantallen gebruikt, tenzij anders is aangegeven.

¹¹ Het totale aantal in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal meldingen/klachten/registraties. Eén melding kan namelijk over discriminatie op meerdere gronden gaan, waardoor er verschillen ontstaan tussen het totaal in deze tabel en het totaal in tabel 1.

¹² Voor discriminatie van moslims is in de maatschappij en politiek in toenemende mate aandacht. Gezien de stijging van het aantal registraties en omdat zo'n groot deel van de incidenten met de discriminatiegrond godsdienst betrekking heeft op het islamitische geloof is dit deel van de incidenten apart inzichtelijk gemaakt.

Tabel 2b Aantal klachten/meldingen ADV's, naar wijze van discriminatie ¹³

	2015	2016
Bedreiging	5	33
Geweld	10	7
Omstreden behandeling	284	251
Vijandige bejegening	166	243
Overig	20	29
Totaal	485	563

Tabel 2c aantal klachten/meldingen ADV's, naar terrein ¹⁴

	2015	2016
Arbeidsmarkt	131	130
Buurt/wijk	50	65
Collectieve voorzieningen	2	53
Commerciële dienstverlening	51	43
Horeca/amusement	19	12
Huisvesting	16	15
Media en reclame	7	14
Onderwijs	30	24
Openbare ruimte	18	26
Politie/OM/VD	27	21
Privésfeer	10	11
Publieke/politieke opinie	17	53
Sport en recreatie	13	18
Overig	18	55
Onbekend/n.v.t.	1	1
Totaal	470	541

Tabel 2d Aantal klachten/meldingen ADV's, naar werkwijze ¹⁵

	2015	2016
(alleen registratie)	40	66
Advies/informatie	336	346
Beïnvloeding beleid	14	10
Bemiddeling	29	17
Bijstaan in procedures	13	4
Doorverwijzing	30	37
Eigen onderzoek	2	0
overig	8	56
Totaal	472	536

¹³ Het totale aantal in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal meldingen/klachten/registraties. Eén melding kan namelijk over discriminatie op meerdere wijzen gaan, waardoor er verschillen ontstaan tussen het totaal in deze tabel en het totaal in tabel 1.

¹⁴ Het totale aantal in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal meldingen/klachten/registraties. Eén melding kan namelijk over discriminatie op meerdere terreinen gaan, waardoor er verschillen ontstaan tussen het totaal in deze tabel en het totaal in tabel 1.

¹⁵ Per klacht en/of melding kunnen meerdere wijzen van klachtbehandeling worden toegepast en geregistreerd. Daarbij kan de wijze van klachtbehandeling niet of niet volledig ingevuld zijn voor de op het moment van rapportage nog lopende klachten. Het totale aantal geregistreerde werkwijzen van klachtbehandeling kan om die redenen dan ook afwijken van het totale aantal klachten.

Tabel 2 e Aantal klachten/meldingen ADV's, naar gemeente en naar aantal per 1.000 inwoners¹⁶

	Aantal inwoners ¹⁷	Aantal klachten en meldingen ADV's		Aantal klachten en meldingen ADV's per 1.000 inwoners	
		2015	2016	2015	2016
Alblasserdam	19845	4	1	0.20	0.05
Albrandswaard	25148	5	4	0.20	0.16
Barendrecht	47521	7	12	0.15	0.25
Binnenmaas	28656	3	3	0.11	0.10
Brielle	16467	2	0	0.12	0
Capelle aan den IJssel	66478	25	18	0.38	0.27
Cromstrijen	12784	1	1	0.08	0.08
Dordrecht	118899	28	34	0.24	0.29
Giessenlanden	14464	0	1	0	0.07
Gorinchem	35338	6	7	0.17	0.20
Hardinxveld-Giessendam	17802	1	1	0.06	0.06
Hellevoetsluis	38882	6	5	0.15	0.13
Hendrik-Ido-Ambacht	29156	7	4	0.24	0.14
Korendijk	10778	1	0	0.09	0
Krimpen aan den IJssel	28970	4	5	0.14	0.17
Lansingerland	58133	17	7	0.29	0.12
Leerdam	20568	2	3	0.10	0.15
Maassluis	32201	5	8	0.16	0.25
Molenwaard	28993	1	3	0.03	0.10
Nissewaard	85121	25	18	0.29	0.21
Oud-Beijerland	23702	4	3	0.17	0.13
Papendrecht	32188	4	5	0.12	0.16
Ridderkerk	45149	9	15	0.20	0.33
Rotterdam	623652	273	353	0.44	0.57
Schiedam	76869	25	30	0.33	0.39
Sliedrecht	24758	5	5	0.20	0.2
Strijen	8716	1	1	0.11	0.11
Vlaardingen	71645	19	7	0.27	0
Westvoorne	14083	2	1	0.14	0.07
Zederik	13717	0	1	0	0.07
Zwijndrecht	44501	9	10	0.20	0.22

¹⁶ De getallen in de tabellen 2 e.1 tot en met 2 e.4 komen overeen met het totaal waarover per gemeente is gerapporteerd in het Wga-formulier. Dit betekent dat het meldingen betreft van inwoners van de gemeenten en/of meldingen van voorvallen die zich in de gemeente afspeelden.

¹⁷ Aantal inwoners op 1 januari 2015 (Bron: CBS Statline). Er is voor gekozen om 2015 als peiljaar te nemen voor de vergelijking tussen 2015 en 2016.

Tabel 2 e.1 Aantal klachten/meldingen ADV's, naar gemeente en naar discriminatiegrond, 2016 ¹⁸

	Antisemitisme	Arbeidscontract	Arbeidsduur	Burgerlijke staat	Geslacht	Godsdienst (waarvan islam)	Handicap	Leeftijd	Levensovertuiging	Nationaliteit	Politieke gezindheid	Ras	Seksuele gerichtheid	Niet-wettelijk	Onbekend
Alblasserdam												1			
Albrandswaard												4			
Barendrecht					1			1			4	6			
Binnenmaas					1		1						1		
Brielle															
Capelle aan den IJssel						3(1)	2	1				11	1	1	
Cromstrijen														1	
Dordrecht	1				1	2(1)		8			1	16	3	4	
Giessenlanden												1			
Gorinchem						1(1)		1				3	1	1	
Hardinxveld-Giessendam								1							
Hellevoetsluis								1				3		1	
Hendrik-Ido-Ambacht					2			1				2			
Korendijk															
Krimpen aan den IJssel						1	1	2				2			
Lansingerland						2(2)						4		1	
Leerdam							1	1				1			
Maassluis						1		1			2	4			
Molenwaard						1								2	
Nissewaard						1	3	4				6	1		3
Oud-Beijerland												1		2	
Papendrecht								2				2		1	
Ridderkerk					2	1	2	1				6	1	2	
Rotterdam	8	2			26	28(19)	18	17	1	1	74	159	11	21	
Schiedam					1	4(3)	3	3			7	9	1	4	
Sliedrecht							4					1			
Strijen												1			
Vlaardingen											1				
Westvoorne												1			
Zederik												1			
Zwijndrecht					1	3					2	4		1	

¹⁸ In deze tabel is het totaal aantal meldingen opgenomen zoals dat bekend is bij de ADV's in politie-eenheid Rotterdam. Dit betekent dat het meldingen betreft van inwoners van de gemeenten en/of meldingen van voorvallen die zich in de gemeenten afspeelden.

Tabel 2 e.2 Aantal klachten/meldingen ADV's, naar gemeente en naar terrein, 2016 ¹⁹

	Arbeidsmarkt	Buurt/wijk	Collectieve voorzieningen	Commerciële dienstverlening	Horeca/amusement	Huisvesting	Media en reclame	Onderwijs	Openbare ruimte	Politie/OM/VD	Privésfeer	Publieke/politieke opinie	Sport	Overig	Onbekend
Alblasserdam			1												
Albrandswaard	2							1				1			
Barendrecht	4	1		1							1	2		3	
Binnenmaas	1						2								
Brielle															
Capelle aan den IJssel	4	1	4	2		1	1			1	1	2	1		
Cromstrijen											1				
Dordrecht	10		6	5		2		1			1	3	1	5	
Giessenlanden													1		
Gorinchem	1		1									2	2	1	
Hardinxveld-Giessendam	1														
Hellevoetsluis	2	2												1	
Hendrik-Ido-Ambacht	4														
Korendijk															
Krimpen aan den IJssel	2	2					1								
Lansingerland		2	1					1				2	1		
Leerdam	1			1				1							
Maassluis	2	1	1					1	1					1	
Molenwaard	1			1								1			
Nissewaard	7	4	2	2		1						2			
Oud-Beijerland	1					1								1	
Papendrecht	3							1	1						
Ridderkerk	5		1	1			2		1	1		1	1	2	
Rotterdam	80	44	34	26	11	11	6	18	23	20	8	33	12	31	
Schiedam	10	2	2	4	1		1			1		3		6	
Sliedrecht	4									1					
Strijen	1														
Vlaardingse														1	
Westvoorne			1												
Zederik										1					
Zwijndrecht	1	1	1	1	1								4	1	

¹⁹ In deze tabel is het totaal aantal meldingen opgenomen zoals dat bekend is bij de ADV's in politie-eenheid Rotterdam. Dit betekent dat het meldingen betreft van inwoners van de gemeenten en/of meldingen van voorvallen die zich in de gemeenten afspeelden.

Tabel 2 e.3 Aantal klachten/meldingen ADV's, naar gemeente en naar wijze van discriminatie, 2016 ²⁰

	Bedreiging	Geweld	Omstreden behandeling	Vijandige bejegening	Overig	Onbekend/n.v.t.
Alblasserdam				1		
Albrandswaard			3	1		
Barendrecht	2		6	6		
Binnenmaas			1	2		
Brielle						
Capelle aan den IJssel			10	8		
Cromstrijen				1		
Dordrecht			26	8		
Giessenlanden				1		
Gorinchem			5	1	1	
Hardinxveld- Giessendam			1			
Hellevoetsluis			1	3	1	
Hendrik-Ido- Ambacht			4			
Korendijk						
Krimpen aan den IJssel			3	2		
Lansingerland			3	4		
Leerdam			2	1		
Maassluis			3	4	1	
Molenwaard			1	1	1	
Nissewaard	2		10	5	1	
Oud-Beijerland			2	1		
Papendrecht			3	2		
Ridderkerk	1		8	7	1	
Rotterdam	25	6	151	168	21	
Schiedam	2		15	13	1	
Sliedrecht			4	1		
Strijen			1			
Vlaardingen				1		
Westvoorne				1		
Zederik				1		
Zwijndrecht	1		7	3	1	

²⁰ In deze tabel is het totaal aantal meldingen opgenomen zoals dat bekend is bij de ADV's in politie-eenheid Rotterdam. Dit betekent dat het meldingen betreft van inwoners van de gemeenten en/of meldingen van voorvallen die zich in de gemeenten afspeelden.

Tabel 2 e.4. Aantal klachten/meldingen ADV's, naar gemeente en naar werkwijze, 2016 ²¹

	(alleen) registratie	Advies/informatie	Beïnvloeding beleid	Bemiddeling	Bijstaan in procedures	Doorverwijzing	Eigen onderzoek ADV	Overig
Alblasserdam	1							
Albrandswaard		4	1					
Barendrecht	1	8				2		2
Binnenmaas		3						
Brielle								
Capelle aan den IJssel	2	12	1	2		2		
Cromstrijen		1						
Dordrecht	10	23		2		1		
Giessenlanden		1						
Gorinchem	3	4		1				
Hardinxveld-Giessendam	1							
Hellevoetsluis		4						
Hendrik-Ido-Ambacht		4						
Korendijk								
Krimpen aan den IJssel	1	3						
Lansingerland	1	6						
Leerdam		3						
Maassluis		5						2
Molenwaard		3						
Nissewaard		13		1		2		
Oud-Beijerland		3						
Papendrecht	2	3						
Ridderkerk	1	9		1				
Rotterdam	35	206	8	5	4	13		46
Schiedam	4	19						5
Sliedrecht	4	1						
Strijen		1						
Vlaardingen								1
Westvoorne				1				
Zederik		1						
Zwijndrecht		9		4			1	

²¹ In deze tabel is het totaal aantal meldingen opgenomen zoals dat bekend is bij de ADV's in politie-eenheid Rotterdam. Dit betekent dat het meldingen betreft van inwoners van de gemeenten en/of meldingen van voorvallen die zich in de gemeenten afspeelden.

3. Cijfers Politie-eenheid Rotterdam

Tabel 3a Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar discriminatiegrond^{22 23}

	2015	2016
Antisemitisme	47	77
Geslacht	8	6
Godsdienst	42	28
Waarvan islam ²⁴	41	26
Handicap	5	0
Levensovertuiging	0	0
Ras	240	164
Seksuele gerichtheid	142	148
Onbekend	55	52
Overig	1	0
Totaal	540	475

Tabel 3a2 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten tegen werknemers publieke functie, naar discriminatiegrond²⁵

	2015	2016
Antisemitisme	30	131
Geslacht	2	0
Godsdienst	1	0
Waarvan islam	0	0
Handicap	2	0
Levensovertuiging	0	0
Ras	11	20
Seksuele gerichtheid	67	107
Onbekend	0	0
Overig	1	0
Totaal	114	258

²² Antisemitische incidenten vallen juridisch gezien onder discriminatie op grond van herkomst en/of onder discriminatie op grond van godsdienst. Omdat dit onderscheid bij de registratie lastig is te maken, is ervoor gekozen om antisemitisme apart weer te geven. In het *Jaarrapport discriminatie 2015 over discriminatie in de politie-eenheid Rotterdam* werden registraties met betrekking tot joden nog opgenomen in de categorieën ras of godsdienst. Omwille van de vergelijkbaarheid zijn de cijfers over 2015 hier volgens de nieuwe benadering weergegeven.

²³ Het totale aantal registraties per jaar in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal in tabel 1. Eén registratie kan over discriminatie op meerdere gronden gaan en dat verklaart het verschil.

²⁴ Voor discriminatie van moslims is in de maatschappij en politiek in toenemende mate aandacht. Gezien de stijging van het aantal registraties en omdat zo'n groot deel van de incidenten met de discriminatiegrond godsdienst betrekking heeft op het islamitische geloof is dit deel van de incidenten apart inzichtelijk gemaakt.

²⁵ Het totale aantal registraties per jaar in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal in tabel 1. Eén registratie kan over discriminatie op meerdere gronden gaan en dat verklaart het verschil.

Tabel 3b Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar wijze van discriminatie ²⁶

	2015	2016
Bedreiging	14	0
Belediging	408	388
Mishandeling	12	16
Opruiing	7	1
Uitsluiting	7	0
Vernieling/beklading	71	56
Onbekend	0	0
Overig	0	2
Totaal	519	463

Tabel 3b2 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten tegen werknemers publieke functie, naar wijze van discriminatie²⁷

	2015	2016
Bedreiging	4	0
Belediging	108	256
Mishandeling	0	1
Opruiing	0	0
Uitsluiting	0	0
Vernieling/beklading	0	1
Onbekend	0	0
Overig	0	0
Totaal	112	258

²⁶ Het totale aantal registraties per jaar in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal in tabel 1. Eén registratie kan over discriminatie op meerdere gronden gaan en dat verklaart het verschil.

²⁷ Het totale aantal registraties per jaar in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal in tabel 1. Eén registratie kan over discriminatie op meerdere gronden gaan en dat verklaart het verschil.

Tabel 3c Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar locatie ²⁸

	2015	2016
Commerciële dienstverlening (o.a. winkel)	-	12
School/schoolgerelateerd	-	15
Sportcomplex (tijdens of in relatie tot sportbeoefening)	-	31
Werk situatie/werkgerelateerd	-	25
Directe woonomgeving (binnen en buiten)	-	140
Gebedshuis (kerk, moskee, synagoge e.d.)	-	8
HOP (homo-ontmoetingsplaats)	-	0
Horeca/festival/uitgaan	-	13
Openbaar vervoer (incl. Halte en station)	-	3
Openbare weg/verkeer	-	153
Overig/onbekend/niet van toepassing	-	3
Sociale media	-	60
Totaal	-	463

Tabel 3c2 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten tegen werknemers publieke functie, naar locatie

	2015	2016
Commerciële dienstverlening (o.a. winkel)	-	0
School/schoolgerelateerd	-	4
Sportcomplex (tijdens of in relatie tot sportbeoefening)	-	13
Werk situatie/werkgerelateerd	-	58
Directe woonomgeving (binnen en buiten)	-	26
Gebedshuis (kerk, moskee, synagoge e.d.)	-	0
HOP (homo-ontmoetingsplaats)	-	0
Horeca/festival/uitgaan	-	7
Openbaar vervoer (incl. Halte en station)	-	27
Openbare weg/verkeer	-	116
Overig/onbekend/niet van toepassing	-	0
Sociale media	-	7
Totaal	-	258

²⁸ In 2015 was niet bekend op welk type locatie discriminatie-incidenten plaatsvonden.

Tabel 3d Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar gemeente (over incidenten die zich afspeelden in een gemeente) en naar aantal per 1.000 inwoners

	Aantal inwoners ²⁹	Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie		Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie per 1.000 inwoners	
		2015	2016	2015	2016
Alblasserdam	19845	5	4	0.25	0.20
Albrandswaard	25148	5	4	0.20	0.16
Barendrecht	47521	4	4	0.08	0.08
Binnenmaas	28656	1	3	0.03	0.11
Brielle	16467	3	4	0.18	0.24
Capelle aan den IJssel	66478	19	13	0.29	0.20
Dordrecht	118899	36	35	0.30	0.29
Giessenlanden	14464	2	1	0.14	0.07
Goeree-Overflakkee	48208	8	8	0.17	0.17
Gorinchem	35338	10	14	0.28	0.40
Hardinxveld-Giessendam	17802	4	1	0.23	0.06
Hellevoetsluis	38882	8	15	0.21	0.39
Hendrik-Ido-Ambacht	29156	3	3	0.10	0.10
Korendijk	10778	2	1	0.19	0.09
Krimpen aan den IJssel	28970	9	4	0.31	0.14
Lansingerland	58133	88	8	0.14	0.14
Leerdam	20568	4	1	0.19	0.05
Maassluis	32201	9	5	0.28	0.16
Molenwaard	28993	1	1	0.03	0.03
Nissewaard	85121	26	15	0.31	0.18
Oud-Beijerland	23702	5	1	0.21	0.04
Papendrecht	32188	2	3	0.06	0.09
Ridderkerk	45149	5	6	0.11	0.13
Rotterdam	623652	251	246	0.40	0.39
Schiedam	76869	30	23	0.39	0.30
Sliedrecht	24758	4	3	0.16	0.12
Strijen	8716	1	1	0.12	0.12
Vlaardingen	71645	23	17	0.32	0.24
Westvoorne	14083	0	5	0	0.36
Zederik	13717	2	5	0.15	0.36
Zwijndrecht	44501	7	9	0.16	0.20

²⁹ Aantal inwoners op 1 januari 2015 (Bron: CBS Statline). Er is voor gekozen om 2015 als peiljaar te nemen voor de vergelijking tussen 2015 en 2016.

Tabel 3d2 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten tegen werknemers publieke functie, naar gemeente en naar aantal per 1.000 inwoners

	Aantal inwoners ³⁰	Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie		Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie per 1.000 inwoners	
		2015	2016	2015	2016
Alblasserdam	19845		2	0	0.10
Albrandswaard	25148	1		0.04	0
Barendrecht	47521			0	0
Binnenmaas	28656		2	0	0.07
Brielle	16467		3	0	0.18
Capelle aan den IJssel	66478	4	8	0.06	0.12
Cromstrijen	12784		2	0	0.17
Dordrecht	118899	9	21	0.08	0.18
Giessenlanden	14464			0	0
Goeree-Overflakkee	48208		1	0	0.02
Gorinchem	35338	1	3	0.03	0.08
Hardinxveld-Giessendam	17802			0	0
Hellevoetsluis	38882		4	0	0.10
Hendrik-Ido-Ambacht	29156		2	0	0.07
Korendijk	10778			0	0
Krimpen aan den IJssel	28970		4	0	0.14
Lansingerland	58133	1	6	0.02	0.10
Leerdam	20568			0	0
Maassluis	32201	1	3	0.03	0.09
Molenwaard	28993			0	
Nissewaard	85121	3	6	0.04	0.07
Oud-Beijerland	23702		3	0	0.13
Papendrecht	32188		5	0	0.16
Ridderkerk	45149		3	0	0.07
Rotterdam	623652	84	159	0.13	0.25
Schiedam	76869	8	11	0.10	0.14
Sliedrecht	24758	1		0.04	0
Strijen	8716			0	0
Vlaardingen	71645		4	0	0.06
Westvoorne	14083			0	0
Zederik	13717			0	0
Zwijndrecht	44501		6	0	0.13

³⁰ Aantal inwoners op 1 januari 2015 (Bron: CBS Statline). Er is voor gekozen om 2015 als peiljaar te nemen voor de vergelijking tussen 2015 en 2016.

Tabel 3 e Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar gemeente en naar discriminatiegrond³¹

	Antisemitisme	Geslacht	Godsdienst (waarvan Islam)	Handicap	Levensovertuiging	Ras	Seksuele gerichtheid	Onbekend	Overig
Alblasserdam	1					1	1		
Albrandswaard	2					1	1		
Barendrecht						3	1		
Binnenmaas						1	1		
Brielle						1	1		
Capelle aan den IJssel	2		1(1)			8	1	1	
Dordrecht	7	3	1(1)			10	10	1	
Giessenlanden									
Goeree-Overflakkee						1	3		
Gorinchem			1(1)			5	7	1	
Hardinxveld-Giessendam						1			
Hellevoetsluis	6					4	1		
Hendrik-Ido-Ambacht						2			
Korendijk									
Krimpen aan den IJssel						3			
Lansingerland	1		1(1)			2	4	1	
Leerdam							1		
Maassluis	1					4			
Molenwaard						1			
Nissewaard	3					5	7		
Oud-Beijerland							1		
Papendrecht						1	1		
Ridderkerk						3	3		
Rotterdam	46	3	23(21)			91	73	23	
Schiedam	1		1(1)			4	14	1	
Sliedrecht						1	2		
Strijen	1								
Vlaardingen	3					8	4		
Westvoorne	1					2			
Zederik	1						4		
Zwijndrecht	1					1	7		
Totaal	77	6	28(26)	0	0	164	148	28	0

³¹ Het totale aantal registraties per jaar in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal in tabel 1. Eén registratie kan over discriminatie op meerdere gronden gaan en dat verklaart het verschil.

Tabel 3 e2 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar gemeente en naar wijze van discriminatie

32

	Bedreiging	Belediging	Mishandeling	Opruiing	Uitsluiting	Vernieling/ bekladding	Onbekend	Overig
Alblasserdam		3				1		
Albrandswaard		4						
Barendrecht		4						
Binnenmaas		2				1		
Brielle		2				2		
Capelle aan den IJssel		11	1			1		
Dordrecht		23	2			10		
Giessenlanden						1		
Goeree-Overflakkee		4				4		
Gorinchem		10				2		
Hardinxveld-Giessendam		1						
Hellevoetsluis		11				4		
Hendrik-Ido-Ambacht		1				2		
Korendijk						1		
Krimpen aan den IJssel		3				1		
Lansingerland		8						
Leerdam		1						
Maassluis		4	1					
Molenwaard		1						
Nissewaard		14	1					
Oud-Beijerland		1						
Papendrecht		2				1		
Ridderkerk		5	1					
Rotterdam		219	6	1		18	2	
Schiedam		20				3		
Sliedrecht		3						
Strijen		1						
Vlaardingen		15				2		
Westvoorne		3				2		
Zederik		5						
Zwijndrecht		7	2					
Totaal		388	16	1		56	2	

³² Het totale aantal registraties per jaar in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal in tabel 1. Eén registratie kan over discriminatie op meerdere wijzen gaan en dat verklaart het verschil.

Tabel 3 e3 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar gemeente en naar locatie ³³

	Commerciële dienstverlening	School	Sportcomplex	Werk gerelateerd	Directe woonomgeving	Gebedshuis	Hop	Horeca	Openbaar vervoer	Openbare weg	Overig/onbekend	Sociale media
Alblasserdam					2					2		
Albrandswaard				4								
Barendrecht					2							2
Binnenmaas					1					2		
Brielle					2			1		2		
Capelle aan den IJssel	1			2	4					6	1	
Dordrecht		1			12	1				16		5
Giessenlanden					1							
Goeree-Overflakkee					3					2		3
Gorinchem		1	1		4	1		2		3		2
Hardinxveld-Giessendam			1									
Hellevoetsluis				1	7			1		6		
Hendrik-Ido-Ambacht					3							
Korendijk					1							
Krimpen aan den IJssel					1					3		
Lansingerland	1				1	1		1		2		2
Leerdam					1							
Maassluis					4					1		
Molenwaard										1		
Nissewaard			1	2				1		6		5
Oud-Beijerland		1										
Papendrecht					1					2		
Ridderkerk					2					3		1
Rotterdam	10	7	24	14	70	5		7	2	76	2	29
Schiedam			1	1	80				1	9		3
Sliedrecht										1		2
Strijen										1		
Vlaardingen		3	2		2					7		3
Westvoorne		1			3							1
Zederik					3					1		1
Zwijndrecht		1	1	1	2					3		1
Totaal	12	15	31	25	140	8		13	3	153	3	60

³³ Het totale aantal registraties per jaar in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal in tabel 1. Eén registratie kan over discriminatie op meerdere locaties gaan en dat verklaart het verschil.

Tabel 3f Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar basisteam

Basisteam	Aantal meldingen 2016	Aantal meldingen per district
Waterweg (A1)	25	76
Schiedam (A2)	23	
Midden-Schieland (A3)	28	
Centrum (B1)	49	73
Delfshaven (B2)	24	
Maas-Rotte (C1)	30	73
IJsselland (C2)	43	
Charlois (D1)	24	
Feijenoord (D2)	32	84
IJsselmonde (D3)	28	
Haringvliet (E1)	36	
Spijkenisse (E2)	15	70
Oude Maas (E3)	19	
Hoekse Waard (F1)	6	
Drechtsteden Buiten (F2)	22	
Drechtsteden Binnen (F3)	35	86
Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (F4)	23	
Team Havens (RT)	1	
Totaal	463	463

Tabel 3f2 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar basisteam en discriminatiegrond

Basisteam	Antisemitisme	Geslacht	Godsdienst (waarvan islam)	Onbekend	Ras	Seksuele gerichtheid	Totaal
Waterweg (A1)	4			2	14	5	25
Schiedam (A2)	1		1(1)	3	4	14	23
Midden-Schieland (A3)	4	1	2(2)	3	10	10	30
Centrum (B1)	18		4(4)	2	27	12	49
Delfshaven (B2)	1			1	15	7	24
Maas-Rotte (C1)	3	1	6(5)	3	13	6	32
IJsselland (C2)	2		1(1)	2	26	12	43
Charlois (D1)	2	1	2(2)	2	5	14	26
Feijenoord (D2)	8		3(2)	2	11	8	32
IJsselmonde (D3)	9		4(4)	1	9	5	28
Haringvliet (E1)	7		1(1)	14	8	6	36
Spijkenisse (E2)	3				5	7	15
Oude Maas (E3)	3		2(2)		7	7	19
Hoekse Waard (F1)	1			2	1	2	6
Drechtsteden Buiten (F2)	2			3	6	11	22

Drechtsteden Binnen (F3)	7	3	1(1)	10	10	10	41
Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (F4)	1		1(1)	2	7	12	23
Team Havens (RT)	1				0		1
Totaal	77	6	28	52	164	148	475

Tabel 3f3 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar basisteam en discriminatiewijze

Basisteam	Belediging	Mishandeling	Onbekend	Opruiing	Vernieling	Totaal
Waterweg (A1)	22	1			2	25
Schiedam (A2)	20				3	23
Midden-Schieland (A3)	24	1			3	28
Centrum (B1)	46		2	1		49
Delfshaven (B2)	23				1	24
Maas-Rotte (C1)	26				4	30
IJsselland (C2)	39	1			3	43
Charlois (D1)	21				3	24
Feijenoord (D2)	28	1			3	32
IJsselmonde (D3)	24	3			1	28
Haringvliet (E1)	22				14	36
Spijkensisse (E2)	14	1				15
Oude Maas (E3)	17	2				19
Hoekse Waard (F1)	4				2	6
Drechtsteden Buiten (F2)	16	2			4	22
Drechtsteden Binnen (F3)	23	2			10	35
Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (F4)	18	2			3	23
Team Havens (RT)	1					1
Totaal	388	16	2	1	56	463

Tabel 3f4 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar basisteam en locatie

Basisteam	Commerciële dienstverlening	Directe woonomgeving	Gebedshuis	Horeca/festival/uitgaan	Onbekend	Openbaar vervoer	Openbare weg	School	Sociale media	Sportcomplex	Werk gerelateerd	Totaal
Waterweg (A1)		6					11	3	3	2		25
Schiedam (A2)		8				1	9		3	1	1	23
Midden-Schieland (A3)	1	9	1	3			8	1	4	1		28
Centrum (B1)	2	1		4	2		20		7	9	4	49
Delfshaven (B2)	1	7		1		1	9	1	3		1	24
Maas-Rotte (C1)	1	12	2				10	1	2		2	30
IJsselland (C2)	2	15			1		14	1	4	2	4	43
Charlois (D1)	1	9	1				8	1	3		1	24
Feijenoord (D2)		12	2				7	1	4	3	3	32
IJsselmonde (D3)	3	6				1	6	1	2	9		28
Haringvliet (E1)		17		2			10	1	5		1	36
Spijkenisse (E2)				1			6		5	1	2	15
Oude Maas (E3)	1	7					3		3		5	19
Hoekse Waard (F1)		2					3	1				6
Drechtsteden Buiten (F2)		8					8	1	3	1	1	22
Drechtsteden Binnen (F3)		12	1				16	1	5			35
Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (F4)		9	1	2			5	1	3	2		23
Team Havens (RT)									1			1
Totaal	12	14	8	13	3	3	153	15	60	31	25	463

4. Cijfers College voor de Rechten van de Mens over Politie-eenheid Rotterdam

Tabel 4a Aantal verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens, naar discriminatiegrond

Discriminatiegrond	2016
Geslacht	5
Ras	7
Nationaliteit	1
Godsdienst	5
Seksuele gerichtheid	0
Burgerlijke staat	1
Politieke overtuiging	0
Levensovertuiging	1
Arbeidsduur	1
Vaste / tijdelijke arbeidscontracten	1
Handicap / chronische ziekte	12
Leeftijd	4
Grond onbekend	9
Totaal	47

Tabel 4b Aantal verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens, naar terrein

Terrein	2016
Arbeid – Werving en selectie	6
Arbeid – Aanstelling	2
Arbeid – Beëindiging arbeidsrelatie	1
Arbeid – Arbeidsvoorwaarden	5
Arbeid – Arbeidsomstandigheden	0
Goederen en Diensten	19
Geen terrein	10
Onbekend	4
Totaal	47

Tabel 4c Aantal oordelen College voor de Rechten van de Mens. 2015,2016

Jaar	Aantal
2015	18
2016	8

Tabel 4d Aantal oordelen College voor de Rechten van de Mens in, naar uitspraak 2015, 2016

	2015	2016
Oordelen met minstens een uitspraak verboden onderscheid / strijd met de wet	15	4
Oordelen zonder onderscheid / strijd met de wet	3	4
Totaal	18	8

Bijlage 3. Toelichting op begrippen ADV's

ADV's hanteren bij de registratie van meldingen begrippen waarvan de precieze betekenis niet altijd voor zich spreekt. Daarom worden hieronder een aantal begrippen toegelicht. De omschrijvingen zijn gebaseerd op de omschrijvingen die de Landelijke Vereniging tegen Discriminatie (LVtD) hanteert in de Factsheet Discriminatie 2016.

Discriminatiegronden die minder/niet voor zich spreken

Ras: Onder de discriminatiegrond 'ras' (juridische term) vallen onder meer klachten over discriminatie vanwege etnische afkomst of huidskleur.

Antisemitisme: Bij klachten over antisemitisme gaat het om het discrimineren van mensen vanwege hun joods-zijn (etniciteit of geloof).

Geslacht: Dit zijn klachten van mannen, vrouwen of van transgenders over discriminatie op grond van geslacht. Ook discriminatie vanwege zwangerschap valt hieronder.

Seksuele gerichtheid: Bij klachten over discriminatie vanwege seksuele gerichtheid kan het gaan om homo-, hetero- of biseksuele gerichtheid.

Nationaliteit: Klachten over discriminatie op grond van nationaliteit gaan bijvoorbeeld over mensen die geen Nederlandse identiteitspapieren hebben of over mensen met een tijdelijke verblijfsvergunning.

Levensovertuiging: Bij de discriminatiegrond 'levensovertuiging' gaat het om min of meer fundamentele opvattingen over het menselijk bestaan. Deze overtuigingen zijn anders dan maatschappelijke opvattingen, waarbij het eerder om politieke overtuiging zal gaan.

Niet-wettelijke gronden: Dit zijn meldingen van ervaren discriminatie op een grond die niet onder de reikwijdte van de gelijkebehandelingswetgeving valt. Regelmatig gaan deze meldingen over discriminatie vanwege sociale of inkomenspositie (zoals werkloosheid, arbeidsongeschiktheid of woon- of verblijfplaats) of vanwege uiterlijke kenmerken (zoals kledingstijl, haardracht of tatoeages), maar het kan ook dat de discriminatiegrond onduidelijk is gebleven. Ook bij de politie is er een categorie 'discriminatiegrond onbekend'.

Discriminatieterreinen die minder/niet voor zich spreken

Openbare ruimte: Het gaat om onder meer discriminatoire leuzen en tekens op objecten in de openbare ruimte, zoals elektriciteitshuisjes, viaducten, bankjes en lantaarnpalen, of het gaat om scheldpartijen op straat. Als er geen buurtrelatie tussen de betrokkenen is, valt het onder deze categorie. Is er wel een buurtrelatie, dan worden de klachten onder 'buurt/wijk' geregistreerd.

Collectieve voorzieningen: Deze klachten gaan onder meer over de overheid, de gezondheidszorg en uitkeringsinstanties.

Horeca/amusement: Onder klachten over discriminatie in de horeca valt onder meer discriminerend deurbeleid.

Media en reclame: Klachten over reclame gaan bijvoorbeeld over stereotype beelden of over vooroordelen in reclame-uitingen. Klachten over de media gaan over de rol van het desbetreffende medium bij berichtgeving, bijvoorbeeld een klacht over een programma dat een podium verschaft aan een politicus die bepaalde discriminerende uitspraken doet. Als de klacht zich richt op de uitingen zelf, dan valt de klacht onder 'publieke en politieke opinie'.

Onderwijs: De klachten over discriminatie in het onderwijs kunnen betrekking hebben op de verhouding tussen leerlingen onderling of op bejegening van leerlingen door docenten. Daarnaast betreft het discriminatieklachten over schooladviezen of het toelatingsbeleid van een onderwijsinstelling.

Publieke en politieke opinie: Klachten over publieke en politieke opinie gaan over uitspraken van politici of over andere uitingen van publieke of politieke aard, zoals columns. Vaak voelen melders zich persoonlijk aangesproken en gekwetst door de algemene (generaliserende) uitspraken over bepaalde bevolkingsgroepen.

Politie/OM/VD: Hieronder vallen ook discriminatieklachten over het Openbaar Ministerie (OM), de Vreemdelingendienst (VD) en justitiële inrichtingen.

Discriminatiewijzen

Omstreden behandeling: Deze klachten gaan over uitsluiting, bijvoorbeeld van diensten en voorzieningen, of over belemmeringen rondom toegankelijkheid op een bepaald terrein. Ook vallen hieronder klachten over de discriminatoire houding of handelingen van personeel die uitsluiting tot gevolg hebben of de toegankelijkheid bemoeilijken. Omstreden behandeling kan ook gaan over de toepassing van regels die direct of indirect onderscheid tot gevolg hebben.

Vijandige bejegening: Dit betreft mondelinge of schriftelijke uitingen van opvattingen, gedragingen en daden die als discriminerend worden ervaren.

Bedreiging: Hieronder vallen zowel mondeling als schriftelijk geuite bedreigingen gericht tegen personen dan wel objecten, waarbij gerefereerd wordt aan discriminatiegronden.

Geweld: Bij geweld gaat het niet alleen om daadwerkelijk geweld, maar ook om pogingen tot geweld waarbij discriminatie een rol speelt (als motief of als bijkomend feit).

Vernieling: Hieronder kunnen, naast het vernielen van objecten, ook klachten vallen over (pogingen tot) brandstichting en over zogenoemde 'doelbekladding', bijvoorbeeld het bekladden van een moskee of een synagoge.